

A Critical View on the Information System of the Financial Action Task Force (FATF): Proposing an Alternative Islamic Model

*Mahdi Mohammadi*¹
*Muhammad Mahdi Najafi Elmi*²

Money laundering has brought about an essential challenge in the interaction between Iran and the Financial Action Task Force (FATF). The challenge in the interaction with the FATF has involved an issue in Iran's foreign policy for many years due to the importance of money laundering in economy. Actually, an essential point in this interaction relates to the system of production, keeping, and exchange of information in the Financial Action Task Force in order to identify what information, how, and by whom, and with what features about money exchange should be produced, maintained and exchanged. This has covered a long-term discussion and can always be considered in various political and economic situations. Indeed, considering Islamic principles through content analysis method with jurisprudential Ijtihad in relation to the issue of information, and having recognized the structure of production and information exchange of the Financial Action Task Force, this research tries to identify and design the Iranian-Islamic model of production and keeping information on money laundering. This is a completely innovative research with no history.

Keywords

Financial Action Task Force (FATF), Iran, production system, information keeping and exchange, transparency, Islamic principles

1. Corresponding author: Center for Resistive Economy, Faculty of Management and Planning, Imam Hussein Comprehensive University
mah.mohamadi@chmail.ir

2. PhD in Economics, Payame Noor University, Tehran, Iran
mm.najafielmi@yahoo.com

نقد نظام اطلاعات در گروه ویژه اقدام مالی (FATF)

و ارائه یک مدل جایگزین اسلامی

مهدی محمدی^۱

محمد مهدی نجفی علمی^۲

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۱۱/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۵/۲۵

نشریه علمی آفاق امنیت / سال چهاردهم / شماره پنجاهم - بهار ۱۴۰۰: ۶۱-۹۴

چکیده

پولشویی، یکی از مسائل مهم تعامل ایران و گروه ویژه اقدام مالی (FATF) است و این مسئله و تعامل با گروه ویژه، برای سال‌های متمادی به علت اهمیت پولشویی در اقتصاد، همچنان در سیاست خارجی ایران مطرح می‌باشد. در همین راستا یکی از نکات اصلی در این تعامل، نظام تولید، نگهداری و تبادل اطلاعات در گروه ویژه اقدام مالی است، به گونه‌ای که مشخص شود چه اطلاعاتی، چگونه و توسط چه کسانی و با چه خصوصیتی باید تولید، نگهداری و تبادل شود. این مسئله بلندمدت بوده و در شرایط مختلف سیاسی و اقتصادی نیز همواره می‌تواند مدنظر قرار گیرد. بنابراین، در این تحقیق بعد از شناخت ساختار تولید و تبادل اطلاعات گروه ویژه اقدام مالی، با استفاده از اصول اسلامی و با استفاده از روش تحلیل محتوا همراه با اجتهاد فقهی در ارتباط با مسئله اطلاعات، در نهایت به استخراج و طراحی الگوی ایرانی - اسلامی تولید، نگهداری و تبادل اطلاعات در ارتباط با پولشویی پرداخته می‌شود. این پژوهش در نوع خود یک موضوع کاملاً جدید بوده و دارای سابقه نمی‌باشد.

کلید واژه‌ها

گروه ویژه اقدام مالی (FATF)؛ ایران؛ نظام تولید؛ نگهداری و تبادل اطلاعات؛ شفافیت؛ اصول اسلامی.

۱. نویسنده مسئول: استادیار، مرکز اقتصاد مقاومتی، دانشکده مدیریت و برنامه‌ریزی، دانشگاه جامع امام حسین (ع)

Mah.mohamadi@chmail.ir

Mm.najafielmi@yahoo.com

۲. دکتری علوم اقتصاد، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

مقدمه

گروه ویژه اقدام مالی^۱ در سال ۱۹۸۹ در پاریس توسط سران گروه هفت^۲ تأسیس شد. ایده اولیه تأسیس گروه ویژه، ابتدا در اجلاس سال ۱۹۸۸ گروه هفت که در شهر تورنتو کانادا برگزار شد، مطرح گردید. در عرف بین‌الملل، گروه ویژه اقدام مالی یک گروه ویژه تخصصی در درون سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)^۳ است. گروه ویژه، یک نهاد بین‌الدولی است و یک نهاد بین‌المللی دائمی به‌شمار نمی‌رود. از سال ۲۰۰۱ و به‌دنبال حادثه ۱۱ سپتامبر، بررسی تأمین مالی تروریسم نیز جزو دستور گروه ویژه اقدام مالی قرار گرفت.^۴ از سال ۲۰۰۸ و هم‌زمان با اوج گرفتن پرونده هسته‌ای ایران، مأموریت دیگری به نام مقابله با تأمین مالی اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی مانند سلاح‌های هسته‌ای نیز به مأموریت‌های قبلی این گروه اضافه شد.^۵ این گروه در حال حاضر در سه حوزه مأموریتی: مقابله با پولشویی، مقابله با تأمین مالی تروریسم و مقابله با تأمین مالی اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی در حال فعالیت است.

گروه ویژه اقدام مالی دارای چهار رکن اصلی می‌باشد که عبارتند از: مجمع، رئیس^۶، گروه راهبری و دبیرخانه. مجمع که تمامی کشورها و سازمان‌های عضو در آن حضور دارند نهاد تصمیم‌گیرنده در گروه ویژه به‌شمار می‌رود. همچنین رئیس، گروه راهبری و دبیرخانه نیز هر یک دارای ساختار و وظایف مشخصی می‌باشند.^۷ به‌طور کلی، مهم‌ترین اقدام و ابتکار گروه ویژه را باید در تدوین و ارائه توصیه‌هایی در زمینه مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم و منع اشاعه خلاصه کرد که تاکنون، در چند مرحله منتشر، اصلاح و یا تکمیل شده است. سرانجام در سال ۲۰۱۲، گروه ویژه توصیه‌ها را بازنگری و به‌روز کرد.^۸ این

1. Financial Action Task Force (FATF).

۲. گروه هفت (G7) شامل ۷ کشور صنعتی (فرانسه، آلمان، بریتانیا، ایتالیا، آمریکا، ژاپن و کانادا) است که بالغ بر نیمی از اقتصاد دنیا را در دست دارد.

۳. سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD) به تعبیری عمده‌ترین سازمان تصمیم‌گیرنده اقتصادی بین‌المللی است و برخی نیز باتوجه به جایگاه و تأثیر این سازمان بر کم و کیف اقتصاد جهان، آن را تصمیم‌گیرنده نهایی امور اقتصادی جهان تلقی می‌کنند.

4. <http://www.FATF-gafi.org/about/whatwedo/>

5. <http://www.FATF-gafi.org/media/FATF/documents/reports/Typologies%20Report%20on%20Proliferation%20Financing.pdf>

۶. رئیس گروه ویژه به صورت دوره‌ای تغییر می‌کند. برای کسب اطلاعات بیشتر ر.ک:

<https://www.fatf-gafi.org/pages/fatfpresidentssince1989.html>

7. <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/fatf-mandate.html>

8. <http://www.FATF-gafi.org/media/FATF/documents/methodology/FATF%20Methodology%2022%20Feb%202013.pdf>

۹. <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/fatf-mandate.html>

توصیه‌ها پس از قطعنامه ۲۲۳۱ نیز چندین بار به‌روز شده و آخرین به‌روزرسانی آن در ژوئن ۲۰۱۹ بوده است.^۱

نظارت بر نحوه پیشرفت اعضا در پیروی از توصیه‌های چهل‌گانه از طریق یک فرایند دومرحله‌ای تسهیل می‌شود: راهکار خودارزیابی و راهکار ارزیابی متقابل. به‌منظور تشویق همه کشورهای جهان به اتخاذ تدابیر مقتضی برای پیشگیری، کشف و تعقیب پولشویی، گروه ویژه طی فرایندی اقدام به شناسایی کشورها نموده است که به‌عنوان موانعی در مسیر همکاری بین‌المللی برای مبارزه با پولشویی عمل می‌کنند (عباسی، ۱۳۸۶). گروه ویژه اقدام مالی به کشورها توصیه‌هایی می‌کند و براساس آن توصیه‌ها کشورها را ارزیابی و دسته‌بندی می‌کند.^۲

مسئله تعامل ایران با گروه ویژه اقدام مالی (فاتف)^۳ اگر چه در حدود یک دهه دارای سابقه است^۴ و همچنین می‌توان آن را یک تعامل بلندمدت دانست؛ چرا که یکی از مسائل مطرح در گروه ویژه مسئله پولشویی است که همواره باید مورد توجه نظام‌های اقتصادی قرار گیرد و درحقیقت یک مسئله قابل توجه در هر نظام اقتصادی است.^۵ همچنین مسئله اصلی در یک نظام پولشویی مسئله اطلاعات و گردش آن به‌منظور شناسایی موارد مختلف پولشویی می‌باشد؛ یعنی یک نظام تولید، نگهداری و تبادل اطلاعات که به‌اختصار می‌توان آن را یک نظام اطلاعات نام‌گذاری نمود. این نظام در گروه ویژه اقدام مالی یکی از نهادهای ساختاری آن را تشکیل می‌دهد و هویت این نظام را از دیگر نظام‌های اطلاعاتی متفاوت می‌سازد. برخی از صاحب‌نظران معتقدند نمی‌توان این نظام را به‌عنوان یک نظام متناسب با الگوی ایرانی - اسلامی و اقتصاد مقاومتی مدنظر قرار داد. بنابراین، این نظام اطلاعاتی باید مورد نقد و بررسی قرار گرفته و الگوی بومی آن نیز متناسب با اصول اسلامی طراحی گردد. در این تحقیق، با استفاده از روش تحلیل محتوا همراه با اجتهاد فقهی در ارتباط با مسئله اطلاعات، با استفاده از منابع مختلفی همانند: آیات و روایات و منابع دیگر اسلامی جهت تعیین اصول نظام تولید و تبادل اطلاعات و منابع لاتین جهت شناخت وضعیت سازمان‌های مبارزه‌کننده با پولشویی و دیگر منابع کتابخانه‌ای جهت پرداختن به موضوعات مذکور استفاده می‌شود.

بنابراین در این تحقیق، اولاً تجزیه و تحلیل نظام تولید و تبادل اطلاعات مربوط به گروه

1. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>

2. <https://www.fatf-gafi.org/countries/#high-risk>

3. Financial action task force (FATF)

4. [https://www.fatf-gafi.org/publications/?hf=10&b=0&q=IRAN&s=asc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/?hf=10&b=0&q=IRAN&s=asc(fatf_releasedate))

۵. نصراللهی و حکیمی، ۱۳۹۴

ویژه اقدام مالی با استفاده از منابع موجود انجام و الگوی نظام اطلاعات این نهاد استخراج می‌شود. ثانیاً با استفاده از اصول اسلامی نظام اطلاعاتی گروه ویژه نقد و الگوی جایگزین بومی متناسب با اسلام و ایران در راستای اقتصاد مقاومتی استخراج می‌گردد. بنابراین، با طراحی یک نظام تولید، نگهداری و تبادل اطلاعات اسلامی، نتیجتاً می‌توان یک نظام پولشویی اسلامی جدیدی را پایه‌گذاری نمود و لذا ایران از موضع انفعالی در پولشویی نسبت به مراکز بین‌المللی خارج شده و به کشوری فعال در حوزه مبارزه با پولشویی تبدیل می‌گردد.

پیشینه تحقیق

این مسئله در نوع خود یک مسئله جدید بوده و هیچ تحقیق مشابهی در این زمینه انجام نشده است. البته برخی موارد را می‌توان به نوعی با این تحقیق مرتبط دانست. این موارد عمدتاً با گذری اجمالی به معرفی گروه ویژه اقدام مالی و برخی توضیحات در این باره پرداخته‌اند. همچنین در ارتباط با نظام‌های اطلاعاتی در ارتباط با پولشویی نیز تابه‌حال تحقیقی مشاهده نشده است. به‌ترتیب، نوآوری این تحقیق در چند جهت می‌باشد. نگاه به گروه ویژه اقدام مالی از نظر ساختار تولید، نگهداری و تبادل اطلاعات و طراحی یک الگوی بومی ایرانی - اسلامی برای نظام تولید، نگهداری و تبادل اطلاعات برای طراحی یک نظام پولشویی، موارد زیر را می‌توان تا حدودی مربوط به حوزه گروه ویژه اقدام مالی دانست:

ابوالحسنی هستیانی، اصغر و قربان دانیالی (۱۳۹۷)، در مقاله خود با عنوان: «تدوین الگوی راهبردی پیشگیری از پولشویی در ساختار بانکی کشور (مطالعه مورد: بانک صادرات ایران)»، به موضوع مبارزه با پولشویی و استانداردهای آن در ابعاد بین‌المللی پرداخته و بیان می‌کند که تدوین و ارائه الگوی پیشگیری و مبارزه با پولشویی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. لذا با استفاده از روش تحلیل محتوا و بهره‌گیری از نظرات خبرگان امر و آنالیز اکتشافی، ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های الگوی مطلوب برای بانک صادرات ایران استخراج و چارچوب‌های عناصر الگو تدوین شد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد اقدامات به‌عمل‌آمده در خصوص پیشگیری و مبارزه با پولشویی در مقایسه با استانداردهای بین‌المللی تدوین‌شده توسط گروه مالی، انطباق کامل ندارد.

حسین‌پور و همکاران (۱۳۹۷)، با مقاله «تدوین چارچوب خط‌مشی‌گذاری تعاملی برای مبارزه با پولشویی در نظام بانکداری جمهوری اسلامی ایران»، به اهمیت پولشویی در نظام بانکداری کشور، در این تحقیق با استفاده از روش کیفی با استفاده از روش تحلیل

مضمون، براساس نتایج تحقیق چارچوب خط‌مشی‌گذاری تعاملی در مبارزه با پولشویی در نظام بانکداری ایران، فراهم‌کننده تدابیر مشارکت‌جویانه و مدیریتی است که با اشراف اطلاعاتی و با بهره‌گیری از مشارکت‌های تعاملی بازیگران مؤثر در راستای نیل به اهداف مربوطه، مثمر‌تر خواهد بود.

محبوبی، قربانعلی، شهبازی، نجفعلی و بهروز صادقی عمروآبادی (۱۳۸۹)، با مقاله‌ای با عنوان: «تحلیل آثار پولشویی بر امنیت اقتصادی، فصلنامه آفاق امنیت»، ابتدا به بررسی مدیریت اقتصادی و پدیده جهانی‌شدن در بعد اقتصادی و اهمیت پولشویی بر آنها می‌پردازد. مؤلفان سپس با استفاده از مدل‌های اقتصادسنجی و داده‌های اقتصادی ایران در یک دوره زمانی مشخص آثار شاخص‌های پولشویی بر امنیت اقتصادی ملی، به‌خصوص امنیت بازار سرمایه و ریسک تولید به‌عنوان رکن اساسی بازارهای مالی و تولیدی و نماد امنیت اقتصادی را بررسی می‌کنند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد بی‌ثباتی در تولید ناخالص ملی و بازار سرمایه در کشور ناشی از شاخص‌های پولشویی است.

برون و همکاران (۱۳۹۳)، در مقاله‌ای با عنوان: «پدیده پولشویی و اثرات آن بر اقتصاد ایران»، ابتدا گسترش جرایم سازمان‌یافته و پولشویی را مطرح کرده و به توضیح اثرات آن می‌پردازد. سپس به بررسی مسئله پولشویی در ایران و اثرات تجارت الکترونیک بر مشکل‌ترشدن شناسایی این مسئله می‌پردازد. نویسندگان بعد از بحث و بررسی نتیجه می‌گیرند اقدام قابل‌توجهی در این زمینه صورت نگرفته است.

حدادی، مهدی و بهرام مرادیان (۱۳۹۸)، با مقاله‌ای با عنوان: «مفهوم مراقبت‌بایسته در حقوق بین‌الملل و مقررات گروه ویژه اقدام مالی»، در ابتدا به مفهوم مراقبت‌بایسته در حقوق بین‌الملل و توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی و الزاماتی آن برای دولت‌ها و مؤسسات مالی می‌پردازد. سپس مؤلف به مفهوم مراقبت‌بایسته در دو معنای خاص و عام در مقررات گروه ویژه اقدام مالی و شباهت‌ها و تفاوت‌های آن با دلالت‌های آن در حقوق بین‌المللی می‌پردازد.

معدنی، جواد و داود حسین‌پور (۱۳۹۸)، در مقاله خود با عنوان: «تدوین الگوی مبارزه با پولشویی با استفاده از رویکرد خط‌مشی‌گذاری تعاملی»، در ابتدا با تأکید بر لزوم تدوین فرایند خط‌مشی‌گذاری در جمهوری اسلامی ایران، برای مقابله با پولشویی تأکید می‌کند. در نهایت مؤلف با استفاده از رویکرد خط‌مشی‌گذاری تعاملی در تدوین الگوی مبارزه با پولشویی به‌طور خاص در نظام بانکداری جمهوری اسلامی ایران در نهایت نتیجه می‌گیرد که کاربرد رویکرد خط‌مشی‌گذاری تعاملی در تدوین الگوی مبارزه با پولشویی، فراهم‌کننده تدابیر مشارکت‌جویانه و مدیریتی است که با اشراف اطلاعاتی و بهره‌مندی از مشارکت‌های

تعاملا نه بازیگران مؤثر، می‌تواند در مبارزه با پولشویی مثرتر باشد.

بررسی ساختار تولید و تبادل اطلاعات در توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی

توصیه‌های ۴۰ گانه گروه ویژه اقدام مالی که در سال ۲۰۱۲ منتشر شده مشتمل بر چهل توصیه است که در قالب هفت عنوان کلی بیان شده است. «سیاست‌ها و هماهنگی‌ها در زمینه مبارزه با پولشویی و مبارزه با تأمین مالی تروریسم»، «پولشویی و مصادره»، «تأمین مالی تروریسم و تأمین مالی برای اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی»، «اقدامات پیشگیرانه»، «شفافیت و مالکیت ذی‌نفعانه اشخاص و ترتیبات حقوقی»، «اختیارات و مسئولیت‌های مراجع ذی‌صلاح و سایر تدابیر سازمانی» و «همکاری‌های بین‌المللی» عناوین اصلی چهل توصیه گروه ویژه می‌باشند. علاوه بر توصیه‌های چهل‌گانه، توصیه‌های ویژه ۹ گانه^۱ نیز وجود دارد. در ادامه به ترتیب مواردی از توصیه‌های گروه ویژه، که یک نظام تولید، نگهداری و تبادل اطلاعات را به تصویر می‌کشد، بیان شده است^۲:

۱. جمع‌آوری کامل اطلاعات افراد و نهادهای کشور (دربرگیرنده وسعت منطقه جغرافیایی)

در این بخش به برخی توصیه‌ها که به منظور رعایت آنها باید اطلاعات همه افراد حقیقی و حقوقی در یک کشور یا منطقه جغرافیایی جمع‌آوری گردد، بیان شده است. این موارد عبارتند از:

بر اساس توصیه شماره ۱، ارزیابی ریسک‌ها و اتخاذ رویکرد مبتنی بر ریسک^۳، کشورها باید با به‌کارگیری رویکرد مبتنی بر ریسک، اطمینان پیدا کنند اقداماتی را که برای جلوگیری از پولشویی و تأمین مالی تروریسم یا کاهش میزان وقوع این جرایم انجام می‌دهند با ریسک‌های شناسایی‌شده، تناسب داشته باشند. در مواردی که کشورها ریسک‌های بیشتری را شناسایی می‌کنند باید مطمئن شوند که در نظام مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم آنها، به حد کافی این‌گونه ریسک‌ها مورد توجه قرار گرفته است. کشورها در مواردی که ریسک‌های کمتری را شناسایی می‌کنند، می‌توانند در ارتباط با برخی از توصیه‌های گروه ویژه، اتخاذ تدابیری ساده‌تر را تحت شرایطی خاص مجاز شمرند. کشورها باید

1. special recommendation

۲. این بخش را استفاده از توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی استخراج شده است. برای اطلاعات بیشتر رک:

2. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>

کتاب استانداردهای بین‌المللی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، ترجمه و تألیف: فردوس زارع قاجاری، علی قائم‌مقامی؛ زیر نظر: عبدالمهدی ارجمندنژاد، تهران، نشر تاش، ۱۳۹۲

3. Risk-Based Approach

مؤسسات مالی و نیز مشاغل و حرفه‌های غیرمالی معین^۱ را ملزم کنند ریسک‌های خود در ارتباط با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را شناسایی و ارزیابی کرده و برای کاهش آنها، اقدامات مؤثری انجام دهند.

براساس توصیه ۳، جرم پولشویی (اطلاعات فراگیر برای شناسایی جرم پولشویی)، کشورها باید بر مبنای کنوانسیون‌های وین^۲ و پالمو^۳ پولشویی را جرم‌انگاری نمایند. کشورها باید جرم پولشویی را به همه جرایم شدید تسری دهند با این هدف که دامنه وسیع‌تری از جرایم منشأ^۴ را دربرگیرد.

براساس توصیه ۵، جرم تأمین مالی تروریسم، کشورها علاوه بر جرم‌انگاری تأمین مالی تروریسم بر مبنای کنوانسیون تأمین مالی تروریسم، لازم است تأمین مالی سازمان‌های تروریستی و افراد تروریست را حتی در صورت عدم ارتباط آنها با یک اقدام یا مجموعه اقدامات تروریستی خاص، جرم‌انگاری کنند.

براساس توصیه ۷، تحریم‌های مالی هدفمند در ارتباط با اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی^۵، در اجرای قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد در ارتباط با جلوگیری، سرکوب و توقف اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی و تأمین مالی آن، کشورها باید تحریم‌های مالی هدفمند را اجرا کنند. قطعنامه‌های یادشده، کشورها را ملزم می‌کند برای اطمینان از اینکه هیچ‌گونه وجه یا دارایی دیگری، به طور مستقیم یا غیرمستقیم، در اختیار شخص یا نهادی قرار نگیرد که توسط یا به موجب اختیارات شورای امنیت سازمان ملل متحد - تحت فصل هفتم منشور ملل متحد - معین شده‌اند و یا اشخاص مزبور از آن وجوه یا دارایی‌ها بهره‌مند نشوند، بدون تأخیر، وجوه و دارایی‌های آنها را مسدود کنند.

۲. اطمینان از استخدام همه نهادها برای شناسایی افراد و نهادها

براساس توصیه شماره ۲، همکاری و هماهنگی ملی، کشورها باید با آگاهی از ریسک‌های شناسایی‌شده، سیاست‌های ملی خود در زمینه مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را تدوین کنند. این سیاست‌ها باید به‌طور منظم، بازنگری شوند و نیز کشورها باید برای اجرای آنها، مرجعی را تعیین کرده و یا از یک سازوکار برای هماهنگی یا سازوکار مناسب دیگری در این زمینه برخوردار باشند. مراجع کشورها باید اطمینان یابند که

1. Designated Non-Financial Businesses and Professions (DNFBPs)

۲. منظور از «کنوانسیون وین» کنوانسیون سال ۱۹۸۸ سازمان ملل متحد علیه قاچاق موادمخدر و داروهای روانگردان» می‌باشد.

۳. در اینجا، منظور از کنوانسیون پالمو «کنوانسیون سال ۲۰۰۰ سازمان ملل متحد علیه جرایم سازمان‌یافته فراملی» است.

4. Predicate Offences

5. Proliferation

سیاست‌گذاران، واحد اطلاعات مالی^۱ اعمال قانون، ناظران و سایر مراجع ذی‌صلاح مرتبط، در تمامی سطوح سیاست‌گذاری و عملیاتی، دارای سازکارهای مؤثر و مناسبی هستند که آنها را قادر می‌سازد در زمینه تدوین و اجرای سیاست‌ها و اقدامات ضدپولشویی، تأمین مالی تروریسم و تأمین مالی اشاعه سلاح‌های کشتارجمعی، در سطح ملی با یکدیگر همکاری داشته و در صورت‌نیاز، هماهنگ با یکدیگر عمل کنند.

براساس توصیه شماره ۱۴، خدمات مربوط به انتقال وجوه یا ارزش، کشورها باید با اتخاذ تدابیری اطمینان حاصل کنند اشخاص حقیقی یا حقوقی که خدمات مربوط به انتقال پول یا ارزش^۲ را ارائه می‌دهند، دارای مجوز بوده و یا به‌ثبت رسیده‌اند و نیز مشمول نظام‌های مؤثر برای پیش و اطمینان‌بخشی به‌لحاظ رعایت تدابیر مقرر در توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی هستند. کشورها باید برای شناسایی آن دسته از اشخاص حقیقی و حقوقی که بدون داشتن مجوز یا ثبت، اقدام به ارائه خدمات مربوط به انتقال پول یا ارزش می‌کنند، تدابیری را اتخاذ کرده و مجازات‌های مناسبی را نسبت به آنها اعمال کنند. همچنین، هر شخص حقیقی یا حقوقی که به‌عنوان نماینده (یا کارگزار) فعالیت می‌کند، باید دارای مجوز از یک مرجع ذی‌صلاح بوده و یا نزد چنین مرجعی به‌ثبت رسیده باشد. ارائه‌کنندگان خدمات مربوط به انتقال پول یا ارزش، باید فهرستی از نمایندگان یا کارگزاران خود را در اختیار داشته باشند که برای مراجع ذی‌صلاح کشورهای محل فعالیت آنها، قابل دسترسی باشد.

براساس توصیه شماره ۱۷ اتکا به اقدامات اشخاص ثالث، کشورها می‌توانند به مؤسسات مالی اجازه دهند تا در اجرای فرایند شناسایی کافی مشتریان و یا برای آشنایی با مشاغل مرتبط - به شرط رعایت ضوابطی - به اقدامات اشخاص ثالث تکیه کنند. در این صورت، مسئولیت نهایی در قبال تدابیر مربوط به شناسایی کافی مشتریان برعهده مؤسسه مالی تکیه‌کننده به اقدامات شخص ثالث، خواهد بود.

۳. شناسایی همه انواع انتقال‌دهندگان وجوه

براساس توصیه شماره ۱۵، فناوری‌های جدید، کشورها و مؤسسات مالی باید ریسک‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم را که در ارتباط با مؤسسات مالی است، مدیریت کرده و کاهش دهند.

براساس توصیه شماره ۱۶، نقل‌وانتقالات الکترونیکی وجوه^۳، کشورها باید اطمینان دهند که مؤسسات مالی، اطلاعات ضروری و دقیق در مورد فرستنده وجوه و اطلاعات

1. (FIU) Financial Intelligence Unit
2. Money or Value Transfer Services (MVTs)
3. Wire Transfers

ضروری مربوط به ذی‌نفع (دریافت‌کننده وجوه) را در فرایند نقل و انتقالات الکترونیکی و پیام‌های مربوط، درج کرده و این اطلاعات - در سراسر زنجیره پرداخت و در فرایند نقل و انتقال و پیام‌های مرتبط - باقی می‌مانند.

براساس توصیه شماره ۳۲، حمل‌کنندگان پول نقد، کشورها باید تدابیر مناسبی را برای کشف انتقالات فیزیکی برون‌مرزی پول و اسناد قابل معامله بی‌نام از جمله از طریق اظهارنامه و یا سیستم‌های افشا اتخاذ کنند. کشورها باید اطمینان حاصل کنند مقامات ذی‌صلاح برای توقیف و یا ایجاد محدودیت در مورد پول و اسناد قابل معامله بی‌نامی که مشکوک به ارتباط با تأمین مالی تروریسم، پولشویی و یا جرایم منشأ هستند و یا به نادرستی اظهار شده یا افشا شده‌اند، از اختیارات قانونی لازم برخوردارند.

۴. استخدام همه افراد و ارباب رجوعان برای افشای کلیه اطلاعات مربوطه

براساس توصیه شماره ۹: قوانین ناظر بر رازداری^۱ در مؤسسات مالی، کشورها باید اطمینان ایجاد کنند که قوانین داخلی آنها در زمینه رازداری در مؤسسات مالی، مانع از اجرای توصیه‌های گروه ویژه نمی‌شوند.

براساس توصیه شماره ۲۱، ارائه اطلاعات محرمانه و راز داری، مؤسسات مالی، مدیران، کارکنان ارشد و تمامی کارمندان آنها اگر موارد مشکوک را با حسن نیت به واحد اطلاعات مالی گزارش کنند، باید طبق قانون از مسئولیت کیفری و مدنی ناشی از نقض هرگونه محدودیت قراردادی یا قانونی، مقرراتی و یا اجرایی ناظر بر افشای اطلاعات معاف باشند و به‌موجب قانون، از افشای این امر که «گزارش معاملات مشکوک» و یا سایر اطلاعات مربوط، برای واحد اطلاعات مالی تهیه و ارسال شده است، منع شوند.

۶. اطمینان از شناسایی کامل و دقیق یک مشتری (اعم از حقیقی و یا حقوقی)

براساس توصیه شماره ۸، سازمان‌های غیرانتفاعی، کشورها باید قوانین و مقررات مربوط به نهادهایی را که ممکن است برای تأمین مالی تروریسم مورد سوءاستفاده قرار گیرند، به‌لحاظ اطمینان از کفایت آنها، مورد بازنگری قرار دهند. سازمان‌های غیرانتفاعی به‌طور اخص آسیب‌پذیر هستند و کشورها باید اطمینان حاصل کنند که امکان سوءاستفاده از این‌گونه سازمان‌ها وجود ندارد.

براساس توصیه شماره ۱۰، شناسایی کافی مشتریان (داخلی و خارجی)، مؤسسات مالی باید ملزم شوند که نسبت به شناسایی کافی مشتریان اقدام کنند. اصل «لزوم شناسایی کافی مشتریان توسط مؤسسات مالی» باید در قوانین کشورها درج شود. هر کشوری می‌تواند چگونگی ایجاد الزامات خاص مربوط به شناسایی کافی مشتریان را - در قالب قانون

یا ابزارهای اجرایی - مشخص کند.

براساس توصیه شماره ۱۲، اشخاص دارای ریسک سیاسی^۱، مؤسسات مالی باید ملزم شوند در رابطه با «اشخاص خارجی دارای ریسک سیاسی»^۲ (اعم از مشتری و مالک ذی‌نفع) - افزون‌بر تدابیر معمول شناسایی کافی مشتریان - اقدامات بیشتری را انجام دهند.

براساس توصیه شماره ۱۳، کارگزاری بانکی (شناسایی کامل مشتریان/ کارگزاری داخلی و خارجی)، مؤسسات مالی باید ملزم شوند در روابط کارگزاری بانکی برون‌مرزی و سایر روابط مشابه، افزون‌بر اجرای تدابیر معمول شناسایی کافی مشتریان، اقداماتی دیگری را انجام دهند.

براساس توصیه شماره ۲۰، گزارش‌دهی معاملات مشکوک^۳، اگر یک مؤسسه مالی مشکوک شود یا دلیل منطقی برای مشکوک‌شدن داشته باشد مبنی‌بر اینکه وجه موردنظر، عواید یک فعالیت مجرمانه و یا مرتبط با تأمین مالی تروریسم است، در آن صورت مؤسسه مزبور باید ملزم شود فوراً مراتب شک خود را به واحد اطلاعات مالی، گزارش دهد.

براساس توصیه شماره ۲۲، مشاغل و حرفه‌های غیرمالی معین، شناسایی کافی مشتریان، الزامات مقرر در توصیه‌های مرتبط برای شناسایی کافی مشتریان و نگهداری سوابق، در برخی موارد نسبت به مشاغل و حرفه‌های غیرمالی معین اعمال می‌شوند.

۶. اطمینان از نگهداری اطلاعات بعد از تولید آن

براساس توصیه شماره ۱۱، نگهداری سوابق، مؤسسات مالی باید ملزم شوند تمام سوابق ضروری مربوط به معاملات، اعم از داخلی و بین‌المللی را، حداقل به مدت ۵ سال نگهداری کنند تا بتوانند اطلاعات مورد درخواست مقامات ذی‌صلاح را به فوریت ارائه دهند. این‌گونه سوابق باید حاوی اطلاعات کافی (از جمله مبالغ و حسب مورد، نوع ارزهای مورد استفاده در هر معامله) باشد تا امکان بازسازی هریک از معاملات فراهم شود به‌گونه‌ای که در صورت لزوم، مدارک و شواهد لازم برای تعقیب قضایی فعالیت‌های مجرمانه قابل ارائه باشد.

1. Politically Exposed Persons (PEPs)

۲. «اشخاص دارای ریسک سیاسی» به افراد دارای مناصب برجسته عمومی مانند رئیس دولت یا حکومت، مقامات ارشد سیاسی، نظامی و قضایی، مقامات ارشد اجرایی در شرکت‌های دولتی و نیز مقامات ارشد احزاب مهم سیاسی گفته می‌شود.

3. Suspicious Transaction Report(str)

۷. تجمیع اطلاعات در واحد مستقل اطلاعات ملی^۱

براساس توصیه شماره ۲۹، واحدهای اطلاعات مالی، کشورها باید یک «واحد اطلاعات مالی» تأسیس کنند که به‌عنوان مرکز ملی برای دریافت و تحلیل انواع اطلاعات، گزارش‌های مشکوک و سایر اطلاعات باشد.

براساس توصیه شماره ۳۳، آمار؛ کشورها باید آمارهای جامعی درخصوص موضوعات مربوط به کارایی و اثربخشی نظام‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم خود تهیه کنند. این آمارها باید دربردارنده گزارشات معاملات مشکوک^۲ دریافتی و منتشره، تحقیقات انجام‌شده درباره پولشویی و تأمین مالی تروریسم، پیگردهای قضایی به‌عمل‌آمده و محکومیت‌های اعمال‌شده، اموال مسدودشده، توقیف‌شده و صادره‌شده و نیز معاضدت‌های قضایی دوجانبه یا سایر درخواست‌های بین‌المللی برای همکاری باشند.

۸. شفافیت اطلاعات برای مراجع قضائی

براساس توصیه شماره ۳۰، مسئولیت‌های مراجع اعمال قانون و انجام تحقیقات، کشورها باید اطمینان دهند که مراجع اعمال قانون، عهده‌دار مسئولیت انجام تحقیقات درباره پولشویی و تأمین مالی تروریسم در چارچوب سیاست‌های ملی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم هستند. حداقل در تمامی موارد مرتبط با جرایم عمده‌ای که درآمدزا هستند، این‌گونه مراجع باید هنگام تعقیب موارد پولشویی، جرائم منشاء مربوط و تأمین مالی تروریسم، تحقیقات مالی پیش‌دستانه‌ای را به‌صورت موازی انجام دهند. کشورها باید اطمینان دهند که مراجع ذی‌صلاح؛ عملیات شناسایی، ردیابی و اقدامات اولیه برای مسدودکردن و توقیف دارایی‌هایی را که مشمول صادره هستند یا ممکن است باشند و یا مشکوک به اواید مجرمانه هستند، به‌فوریت انجام دهند.

براساس توصیه شماره ۳۱، اختیارات مراجع اعمال قانون و انجام تحقیقات، مراجع ذی‌صلاح هنگام انجام تحقیقات درباره پولشویی، جرایم منشاء مربوط و تأمین مالی تروریسم باید بتوانند به تمامی اسناد و اطلاعات موردنیاز برای انجام آن تحقیقات، رسیدگی‌های قضایی و اقدامات مرتبط، دسترسی پیدا کنند. این دسترسی باید شامل اختیار توسل به اقدامات قهری برای تهیه سوابق موجود نزد مؤسسات مالی، مشاغل و حرفه‌های غیرمالی و سایر اشخاص، بازرسی اشخاص و اماکن، دریافت اظهارات شهود و

۱. در نظریه تفسیری ذیل توصیه شماره ۲۹، استقلال این واحد در توصیه‌های گروه ویژه به صورت مفصل بیان شده است. در این ارتباط چنین آمده است:

The FIU should be operationally independent and autonomous, meaning that the FIU should have the authority and capacity to carry out its functions freely, including the autonomous decision to analyse, request and/or disseminate specific information.

2. Suspicious transaction report (STR)

توقیف و اخذ قرائن و مدارک باشد.

۹. همکاری‌های بین‌المللی و تبادل اطلاعات^۱

براساس توصیه شماره ۳۶، اسناد بین‌المللی؛ کشورها باید برای پیوستن به کنوانسیون وین (۱۹۸۸)، کنوانسیون پالرمو (۲۰۰۰)، کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد (۲۰۰۳) و کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم (۱۹۹۹) و اجرای کامل آنها، اقدامات فوری انجام دهند. همچنین حسب‌مورد، کشورها ترغیب می‌شوند، سایر کنوانسیون‌های بین‌المللی مرتبط را تصویب و اجرا کنند.

براساس توصیه شماره ۴۰، سایر اشکال همکاری بین‌المللی؛ کشورها باید اطمینان دهند که مقامات ذی‌صلاح آنها می‌توانند به‌سرعت، به‌صورت سازنده و به نحوی مؤثر، گسترده‌ترین سطح همکاری بین‌المللی را در زمینه مبارزه با پولشویی، جرایم منشأ مرتبط و تأمین مالی تروریسم به‌عمل آورند. کشورها باید هم به‌صورت خودجوش و هم بنا به درخواست سایر کشورها، همکاری‌های بین‌المللی داشته و از یک مبنای قانونی برای چنین همکاری‌هایی برخوردار باشند. کشورها باید مراجع ذی‌صلاح خود را مجاز کنند از مؤثرترین ابزارها برای همکاری استفاده کنند.

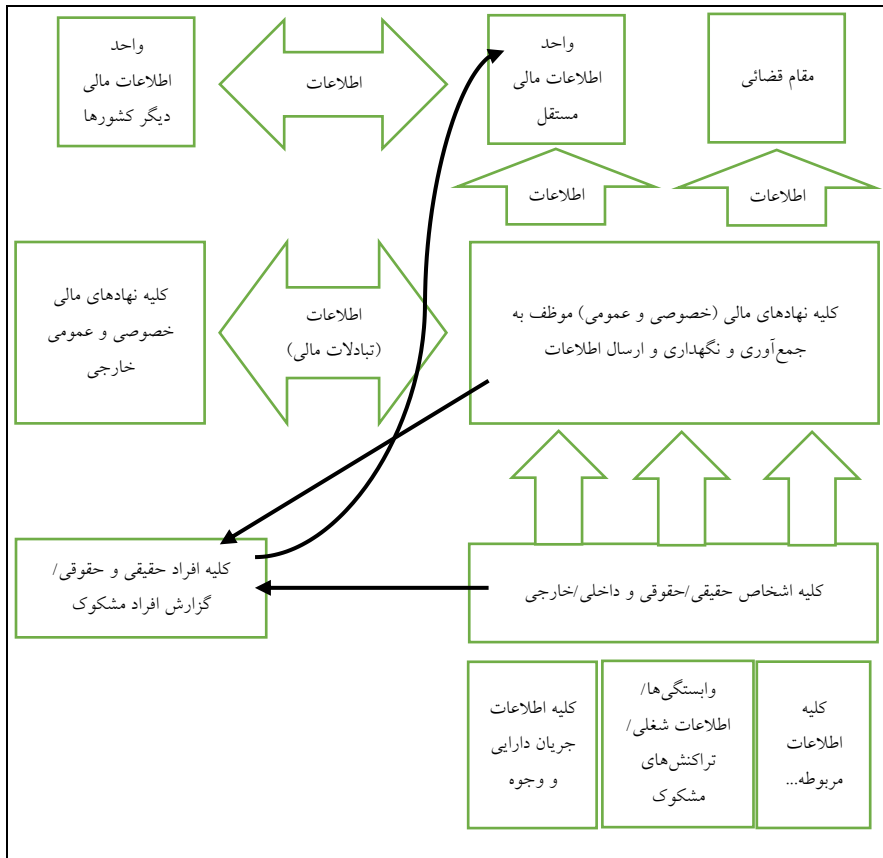
بعد از بررسی اصول تولید، نگهداری و تبادل اطلاعات که در بالا از توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی استخراج شده است، می‌تواند نمودار زیر را براساس این توصیه‌ها و برای تبیین الگوی اطلاعات گروه ویژه اقدام مالی رسم نمود:

۱. لازم به ذکر است تبادل اطلاعات در موارد بسیاری در توصیه‌های گروه ویژه مورد اشاره قرار گرفته است. برای مثال،

تبادل اطلاعات بین واحدهای اطلاعات مالی در زیر بیان شده است (فایل توصیه‌های گروه ویژه، ص: ۲۷):

INTERPRETIVE NOTE TO RECOMMENDATION 40 (OTHER FORMS OF INTERNATIONAL COOPERATION): change of information between FIUs ۷. FIUs should exchange information with foreign FIUs, regardless of their respective status; be it of an administrative, law enforcement, judicial or other nature. To this end, FIUs should have an adequate legal basis for providing cooperation on money laundering, associated predicate offences and terrorist financing

***نمادها (فلش‌ها) نشان‌دهنده جریان اطلاعات می‌باشند.

نمودار ۱. تبیین نموداری نحوه تولید (جمع‌آوری)، نگهداری و تبادل اطلاعات براساس توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی

استخراج اصول اسلامی تولید و تبادل اطلاعات

در این بخش ابتدا به پولشویی و نگاه اسلام به این پدیده پرداخته می‌شود، سپس به استخراج اصول اسلامی در ارتباط با تبادل اطلاعات برای مقابله با پولشویی اشاره می‌شود. پولشویی زمانی رخ می‌دهد که در آن وجوه نقدی یا دارایی‌های به‌دست‌آمده توسط فعالیت‌های مشکوک (مجرمانه)، از یک مکان به مکان دیگر جابه‌جا شود تا منبع اصلی پول کشف از بین برود و مشخص نشود این پول از کدام روش به‌دست آمده است (معدنی و حسین‌پور، ۱۳۹۸: ۴۴). پولشویی عبارت است از راه‌هایی که با توسل به آنها منابع

نقدینه‌های به‌دست‌آمده از راه‌های نامشروع را زیر پوشش‌های فریبنده قرار داده و آن را به‌گونه‌ای دیگر جلوه‌گر ساخته تا بدین‌طریق، تغییرشکل یافته، ماهیت این عایدات ناشی از اعمال مجرمانه، پنهان گردد (سعادت‌ی لیلان، ۱۳۹۶). منظور از تطهیر مال، مخفی کردن منابع اصلی اموال ناشی از جرم و تبدیل آنها به اموال پاک می‌باشد.^۱ در قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۹۷/۷/۳، در ماده ۲، پول‌شویی عبارت است از: الف) تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از ارتکاب جرائم با علم به منشأ مجرمانه آن. ب) تبدیل، مبادله یا انتقال عواید به‌منظور پنهان یا کتمان کردن منشأ مجرمانه آن با علم به اینکه به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم از ارتکاب جرم به‌دست‌آمده یا کمک به مرتکب جرم منشأ به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نشود. پ) پنهان یا کتمان کردن منشأ، منبع، محل، نقل‌وانتقال، جابه‌جایی یا مالکیت عوایدی که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد.

از نگاه اسلامی، دلالت آیات مربوط به اکل مال به باطل، بر حرمت پولشویی امری مسلم است و از آنجاکه ماهیت پولشویی که جلوه‌ای مشروع و قانونی به اموال نامشروع می‌دهد از مصادیق باطل است. همچنین از آنجاکه پدیده پولشویی منجر به مخفی یا مشروع جلوه‌دادن عواید و ثروت‌های نامشروع و غیرقانونی می‌شود، به‌نظر می‌رسد یکی از مصادیق روشن اکل سُخْت نیز می‌باشد (مطهری‌خواه، ۱۳۹۵: ۹۸). عملیات پولشویی منجر به انتفاع از درآمدهای نامشروع می‌شود و از مصادیق بارز «اُکل مال به باطل» است، از این‌رو، عملیات پولشویی، عمل حرامی محسوب می‌شود و به‌موجب قاعده: «التغیر لکلّ عملٍ محرّم» و قاعده: «التعزیر بما یراه الحاکم»، حاکم اسلامی می‌تواند برای این‌گونه اعمال حرام و مضّرّ به مصالح اجتماع مجازات تعیین نماید (شمس ناتری و حیدری، ۱۳۸۳). از دیدگاه امام خمینی (ره) تطهیر مال خریدن چیزی که از قمار، یا دزدی، یا از معامله باطل تهیه شده باطل و تصرف در آن مال حرام است. بنابراین، تطهیر مال غیر مشروع با معامله و داد و ستد که جلوه مشروعی دارد، صورت نمی‌گیرد. بنابراین، اگر اصل و اساس مبادله مشروعی حرام باشد، آن مبادله حرام و نامشروع است؛ چون انسان مالک مال حرام نمی‌شود و نمی‌توان در آن پول، حتی برای مصارف حلال و خیر، تصرف کرد (مطهری‌خواه، ۱۳۹۲: ۹۲).

معاون جرم کسی است که بدون آنکه خودش در عملیات اجرایی جرم منتسب به مباشر دخالت داشته باشد، با رفتار خود عمداً وقوع جرم را تسهیل کرده یا مباشر را به ارتکاب آن برانگیخته است. معاونت در جرم برخلاف شرکت، زمانی محقق است که اجتماع

۱. تبیین ارکان جرم پولشویی با نگاهی به لایحه اصلاح قانون مبارزه با پولشویی، رونامه اطلاعات، ۱۳۹۸/۱۲/۱۹

معاون با مجرم اصلی، مصداق اجتماع طولی عوامل باشد. معاونت چه در جرم حدی یا تعزیری و چه در جنایت باشد، درزمره جرایم تعزیری محسوب است (رهبرپور و تقوی، ۱۳۹۷). کسی که با عمل خود عالماً و عامداً وقوع جرم را تسهیل کند؛ مثل آن که به نفع کلاهبردار تبلیغ نماید یا موانعی را از پیش پای مجرم بردارد تا او بتواند به آسانی جرم را انجام دهد، عنوان معاون دارد (رضایی، ۱۳۸۵). لذا تا قبل از طرح جرم پولشویی با عناوین مختلفی همانند عنوان معاونت در جرم که دارای سابقه فقهی در اسلام است، بررسی شده است!

بعد از نگاهی اجمالی به مسئله پولشویی و یک تطبیق کلی در قوانین اسلامی، در این بخش اصول مختلف تولید و تبادل اطلاعات در ۶ عنوان کلی در مقوله شفافیت خلاصه شده است. این ۶ عنوان حاصل تعامل حاکمیت، مردم (۴ عنوان) و تعامل بخش بیرونی اقتصاد با حاکمیت (۲ عنوان) می باشد. لازم به ذکر است که روابط منطقی دیگری همانند شفافیت مردم برای بخش بیرونی اقتصاد و... نیز وجود دارد که در این بخش به علت عدم ارتباط موضوع به این موارد پرداخته نمی شود. در شکل زیر این تعامل به شکل کلی نشان داده شده است:

جدول ۱. انواع شفافیت از نظر رابطه دولت، مردم و بخش بیرونی

بخش بیرونی	دولت	بخش خصوصی (بازار)	انواع شفافیت (باتوجه به رابطه دولت و بخش خصوصی)
شفافیت دولت برای بخش بیرونی	شفافیت مردم برای دولت (سیاست گذاری صحیح دولت)	شفافیت اطلاعات مردم برای مردم	بخش خصوصی (بازار)
شفافیت بخش بیرونی برای دولت	شفافیت عملکرد کارکنان دولتی برای دولت (نظارت دولت بر عملکرد مسئولین)	پاسخگویی دولت به بخش خصوصی (شفافیت دولت برای مردم)	دولت

الف. شفافیت اطلاعات مردم برای حاکمیت

براساس قاعده لاضرر، ضرر و زیان در شریعت اسلام مذموم و غیر مشروع است. از آنجاکه پدیده پولشویی ضررهای فراوانی برای جامعه و نظام اسلامی دارد، مشمول این

۱. برای مثال در ماده ۲ قانون مبارزه با پولشویی نیز این رویکرد مشهود است: ماده ۲. جرم پولشویی عبارت است از: ...
 ب. تبدیل، مبادله یا انتقال عوایدی به منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی آن با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده یا کمک به مرتکب به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نگردد.

قاعده است. براساس نظر امام خمینی(ره)، حکومت اسلامی باید از هر امر ضرری نهی کند. لذا وظیفه دولت این است که در جامعه اسلامی با پولشویی مقابله و آن را جرم انگاری کند (مطهری‌خواه، ۱۳۹۲: ۱۰۴). براین‌اساس، وضعیت اقتصادی اجتماع باید برای حاکمیت شفاف باشد؛ چراکه بدون شفافیت مردم برای حاکمیت این امر محقق نمی‌شود. همچنین براساس قاعده «حفظ نظام و مصالح عمومی» از آنجاکه پولشویی موجب اختلال در نظام اقتصادی، اجتماعی، امنیتی و ... جامعه می‌شود، باید با پولشویی مبارزه شود (مطهری‌خواه، ۱۳۹۲: ۱۰۳ - ۱۰۴). از نظر دین مبین اسلام وقتی دستور «خذ من اموالهم صدقه»، یعنی از اموال آنان مالیات بستان یا حکم «وفی اموالهم حق معلوم للسائل و المحروم»، یعنی در اموال ثروتمندان حق مشخصی برای مردم فقیر و محروم وجود دارد صادر می‌شود، بدیهی است که باید اموال و دارایی‌های مردم توانمند و محروم بر حکومت آشکار و مشخص باشد و حکومت محرم امور مالی همه مردم و مکلف به تشخیص ثروت و درآمد اغنیا و فقیران شده است^۱. البته تجسس از مسائل خصوصی مردم جایز نیست، زیرا مراقبت و تجسس از غیر، علاوه بر آنکه دخالت و تصرف در امور دیگران است موجب انتشار اسرار و از بین رفتن اعراض مسلمین می‌شود (قربانی و پورشعبانعلی، ۱۳۹۷).

ب. شفافیت کارگزاران حکومتی (دولت) برای حاکمیت

علاوه بر احراز شایستگی افراد و دیگر شرایط لازم، باید برای مراقبت از مأمورین حکومتی و در نظر داشتن کارها و کردار آنها با مراجعین، همواره افرادی را تعیین نمود. پیامبر اکرم(ص) و حضرت علی(ع) در زمان حکومت خود نیز چنین عمل می‌کردند. در همین رابطه، حضرت رضاع(ع) می‌فرمود: رسول خدا(ص) هرگاه لشکری را به مأموریت می‌فرستاد بر آنها فرماندهی می‌گماشت و با آن فرمانده عده‌ای امنای ثقات خویش را اعزام می‌کرد تا آن حضرت را از اوضاع و اخبار مطلع سازند (قربانی و پورشعبانعلی، ۱۳۹۷). اساس ماده ۷۸ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح، هر نظامی به مناسبت انجام وظیفه عمداً گزارشی برخلاف واقع به فرماندهان یا دیگر مقامات مسئول تقدیم کند یا حقایق را کتمان کند یا با سوءنیت، گزارشی با تغییر ماهیت یا به‌طور ناقص ارائه دهد یا عمداً جرایم ارتكابی کارکنان تحت امر خود را به مقامات ذی‌صلاح گزارش ندهد یا از گزارش آن جلوگیری کند یا گزارش‌ها و جرایم را به‌موقع اعلام نکند، مجازات می‌شود^۲. در همین ارتباط، امام خامنه‌ای (مدظله) می‌فرماید: اگر اطلاعات اقتصادی کشور شفاف باشد، فرصت سوءاستفاده‌ها بسته خواهد شد... شفاف‌سازی، شرط اصلی این فسادستیزی است؛

باید شفاف‌سازی بشود... اطلاعات باید عمومی بشود. باید شفاف‌سازی اطلاعات صورت بگیرد.^۱

ج. شفافیت حاکمیت برای مردم

این شفافیت به معنای این است که مردم باید در عمده موارد، شناخت کاملی از اقدامات و وضعیت حاکمیت داشته باشند و حاکمیت هم نباید موارد مجاز را از مردم پنهان کند. حضرت علی علیه‌السلام در نامه به امیران سپاه خود می‌گویند که «حق شما بر من این است که امری را از شما پنهان ندارم مگر مواردی که مربوط به اسرار جنگ است. به عبارت دیگر، شفافیت این است که «مسئول در جمهوری اسلامی عملکرد خودش را به‌طور واضح در اختیار مردم قرار بدهد... این دستور شفافیت از اسلام است؛ اما اگر مسائل نظامی در ملاً عام گفته شود، دشمن نیز از آن مطلع می‌شود و در آن صورت ضد اسلام استفاده خواهد کرد.^۲ علی (ع) نیز می‌فرمود: پیشوای قوم باید با مردم خود به‌راستی سخن گوید... به خدا سوگند! به اندازه سر سوزنی حقیقتی را پنهان ندارم و هیچ‌گونه دروغی نگویم؛ همچنین ایشان می‌فرمایند: اگر مردمان بر تو گمان ستم برند، عذر خود را آشکارا با آنان در میان گذار.

رازداری حکومتی از دیدگاه اسلام یکی از اصول مهم اخلاق اطلاعاتی است که می‌توان به وسیله آن امکان بسیاری از زیان‌ها از ناحیه دشمن را سلب کرد، ولی بی‌توجهی به آن، چه بسا اصل حکومت را زیر و رو کند.^۳ امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام، می‌فرمایند: حق شما بر من - یعنی حقی که شما پیش من دارید - [این است که] هیچ رازی را از شما پنهان ندارم، هیچ حرفی را از شما پنهان نکنم، مگر در جنگ و مسائل جنگ.^۴ همچنین امام خامنه‌ای (مد ظله) نیز در تاریخ ۱۳۹۴/۱/۲۰ می‌فرمایند: مسئولین باید بیایند مردم را و به‌خصوص نخبگان را از جزئیات و واقعیات مطلع کنند؛ ما چیز محرمانه نداریم، چیز مخفی نداریم. امام خمینی (ره) نیز درباره این مسئله می‌فرمایند: همه ملت موظفند که نظارت کنند بر این امور، اگر من یک پایم را کنار گذاشتم، کج گذاشتم، ملت موظف است که بگویند پایت را کج گذاشتی، خودت را حفظ کن (صحیفه نور، ۱۳۶۱: ۱۱۸).

د. شفافیت مردم برای مردم

در صورت ظن نسبت به فساد و عدم مشروعیت معاملات و نقل و انتقالات، اشخاص

1. <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=40814>

2. <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=40814>

۳. مقاله: «رازداری و موارد مجاز افشاگری»، شماره ۱۳۸۹۱۸، به آدرس:

<https://www.porseman.com/article>

4. <http://farsi.khamenei.ir/news-content?id=40746>

مظنون از حمایت اصل صحت برخوردار می‌باشند. چنانچه در زندگی روزمره اصل را بر فساد قرار دهیم و در کلیه اعمال و افعال مردم تفحص و تجسس کنیم و با هر پدیده‌ای با شک و تردید مواجه شویم، قوام و استقرار نظام مدنیت از بین می‌رود و در کار روزمره مردم اشکالات کلی بروز می‌کند. نباید جز در مواردی که دلایل کافی وجود دارد، در مورد منبع، مالکیت و دیگر اوصاف اموال مورد معامله، تفحص و تجسس نمود (شمس ناتری و حیدری، ۱۳۸۳). اصل ۳۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به نام «اصل برائت»، هیچ کس را مجرم نمی‌داند، مگر اینکه جرم او در دادگاه صالح ثابت شود. مقصود از این اصل از دیدگاه برخی حقوقدانان همان فرض بی‌گناهی و یا دارای پیشینه فرض بی‌گناهی می‌باشد (جوادی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۳). با بررسی اجمالی منابع مختلف به نظر می‌رسد هدف روایات از تأکید بر حفظ اسرار مؤمنین، جلوگیری از موارد مختلفی همچون: آسیب فرد از طرف اجتماع^۱، ناامیدی در اجتماع^۲، سوءاستفاده دشمنان، عدم موفقیت در کارها، آسیب اقتصادی اجتماع^۳، اذیت و آزار فرد^۴ می‌باشد. همچنین موارد مجاز در افشای اسرار دیگران نیز دارای دلایل و مصادیق مشخصی است. این موارد عبارتند از: استعانت بر نهی از منکر، پیشگیری از خطر، در مقام استشاره، اثبات حدّ و تعزیر، در مقام تجاهر به فسق^۵ و یا برای مثال، چنانچه اسرار اجتماعی و سیاسی افراد کارهای خلاف باشد، شفاف‌سازی نزد مسئولان امر جهت اقدامات لازم مانعی ندارد. در مسائل اطلاعاتی، امنیتی اگر اسرار از اموری باشد که کتمان آن خطری را متوجه نظام می‌کند، لازم است نزد مراجع صلاحیت‌دار بازگو شود. همچنین در ارتباط با مجازات‌های برخی از محکومان که جاری شدن حد در ملاء عام می‌باشد، عده‌ای از مؤمنین می‌توانند شاهد باشند و اجرای حدود را ببینند^۶.

ه. شفافیت دشمنان برای حاکمیت

به‌منظور اقدام مناسب در مقابل انواع توطئه‌های دشمنان اسلام، شفافیت در این زمینه برای حکومت اسلامی لازم است. در همین راستا از مواردی که افشاگری به‌صورت عمومی جایز است، افشاگری نسبت به دشمنان اسلام؛ افشای ابعاد پنهان نظام استکباری و

1. <https://rasekhoon.net/article/show/1380692>

2. <http://farsi.khamenei.ir/others-dialog?id=16923>

۳. شمس ناتری و حیدری، ۱۳۸۳

4. <https://rasekhoon.net/article/show/1380692>

۵. مقاله: «رازداری و موارد مجاز افشاگری»، شماره ۱۳۸۹۱۸، به آدرس:

<https://www.porseman.com/article>

۶. بررسی ابعاد فقهی - حقوقی افشاگری رسانه‌ای، آدرس: <http://ijtihadnet.ir/>

افشاگری نسبت به عقاید، افکار و اسرار کفار و منافقین است.^۱ بدیهی است که تحت نظر داشتن تحرکات نظامی دشمن و شناخت مواضع و اسرار نظامی و اقتصادی و نیز آگاهی نسبت به عده و عده ایشان از مهم‌ترین عوامل و موجبات پیروزی بر دشمن است. در همین راستا نیز پیامبر(ص) و امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام در جنگ‌های خود بر این طریقه عمل می‌کرده‌اند و نیز اخبار مستفیض بلکه متواتر اجمالی بر اهمیت این امر رهنمون می‌سازد (قربانی و پورشعبانعلی، ۱۳۹۷).

و. شفافیت حاکمیت برای دشمنان

نباید از نظر دور داشت که عدم توجه مقتضی به اصل حاکمیت ملی دولت‌ها، همکاری دولت‌ها را برای مبارزه با پولشویی دچار مشکل می‌کند. بر این اساس در حقوق همکاری‌های بین‌المللی، همچنان رویکرد دولت‌محور حاکم بوده و اصولی همچون حاکمیت ملی دولت‌ها، مصونیت مقامات سیاسی عالی از تعقیب، اصل عدم مداخله در امور داخلی دولت‌های دیگر و... در تنظیم روابط بین دولت‌ها تعیین‌کننده هستند (شفیع‌زاده دیزجی و اردبیلی، ۱۳۹۷: ۱۵۲). بر اساس آیه ۱۴۱ سوره مبارکه نساء قاعده نفی سبیل بیان می‌دارد هرگونه قرارداد و پیمانی که موجب برتری و تسلط سایرین بر منابع طبیعی، اقتصادی، فرهنگی و سایر شئون ممالک اسلامی گردد، باطل است. بر اساس این قاعده، شفافیت اطلاعات حاکمیت دولت اسلامی برای دشمنان، یکی از مقدمات اجرای قاعده نفی سبیل است. از این رو نقش قاعده در تشکیل جامعه ایدئال اسلامی نقشی اساسی است (کرمی و پورمند، ۱۳۸۵: ۳۴). عضویت در گروه ویژه اقدام مالی (FATF) با این قاعده و بخشی از قانون اساسی ما در تناقض است و باید به این مسئله توجه ویژه داشت (فولادی، ۱۳۹۷: ۹۱). بسیاری از سمت‌ها و ریاست دوره‌ای گروه ویژه برای افراد امریکایی و اروپایی است. برای مثال، آقای دانیل گلاسر^۲ یکی از مدیران ارشد خزانه‌داری امریکا بوده و همچنین ایشان مسئول^۳ بخش مرکزی و تصمیم‌گیر گروه ویژه^۴ نیز بوده‌اند.^۵ این فرد همچنین به‌عنوان نماینده امریکا در گروه ویژه اقدام مالی و همچنین به‌عنوان معاون دبیر واحد اطلاعات مرتبط با تأمین مالی تروریسم^۶ نیز فعالیت داشته است. همچنین مارشال بیلینگزلی، از تاریخ ۱ جولای ۲۰۱۸ (۹ تیرماه ۱۳۹۷)، یک سال بعد از تصدی سمت

1. <http://ijtihadnet.ir>
2. Daniel Glaser
3. Co-chair
4. ICRG
5. http://mj.public.lu/actualites/2011/03/Gafi_-_Le_Luxembourg_sort_de_la_proc_dure_de_la_liste_grise/ICRG_9March_2011.pdf
6. <https://www.amchammyanmar.com/accm/asp/edetails.asp?SponsorID=•&MMID=۶۱۲۲&MailListID=۵>

دستیاری وزیر خزانه‌داری آمریکا در امور تأمین مالی تروریسم و مدیر دفتر تأمین مالی تروریسم و جرائم مالی، به اتفاق آرای ۳۷ کشور عضو کارگروه اقدام مالی کار خود را به‌عنوان رئیس دوره‌ای این نهاد تا ۳۰ ژوئن ۲۰۱۹ (۹ تیرماه ۱۳۹۸) آغاز کرد.^۱

طراحی الگوی ایرانی - اسلامی تولید و تبادل اطلاعات و تطبیق آن با الگوی گروه ویژه

در این بخش به بررسی الگوی ایرانی - اسلامی تولید و تبادل اطلاعات از نگاه اصول اسلامی و ذیل هر موضوع از ساختار تولید و تبادل اطلاعات، نظر گروه ویژه بیان و با نظر مستخرج از اصول اسلامی تطبیق داده می‌شود.

اصل الگوانپذیری از بیگانگان به‌معنای پرهیز از الگو قراردادن بیگانگان و به‌ویژه دشمنان جامعه اسلامی است. الگوپذیری از بیگانگان در نوع و مقدار کالاهای مصرفی از جنبه‌های گوناگون به جامعه اسلامی زیان می‌رساند. این مسئله از جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی نیز نوعی تبلیغ عملی و ترویج فرهنگ بیگانه و تهدیدی برای اصالت‌های فرهنگی و حتی دینی در جامعه به‌شمار می‌رود. برای مثال، پیامبر اکرم در این رابطه می‌فرماید: «شکل‌ها به یکدیگر همانند نمی‌گردد، جز آنکه خلق و خواها به هم نزدیک شود؛ و هر کس خود را شبیه گروهی سازد از آنان به‌شمار می‌رود» (ایروانی، ۱۳۸۴: ۲۸۷). در همین زمینه امام خامنه‌ای (مدظله) در دیدار نمایندگان مجلس شورای اسلامی چنین فرموده‌اند:

این معاهدات ابتدا در اتاق‌های فکر قدرت‌های بزرگ و برای تأمین منافع و مصالح آنها پخت و پز می‌شود و سپس با پیوستن دولت‌های همسو یا دنباله‌رو یا مرعوب، شکل به ظاهر بین‌المللی می‌گیرد؛ به‌گونه‌ای که اگر کشور مستقلی مانند ایران، آنها را قبول نکند او را مورد هجوم شدید قرار می‌دهند که مثلاً ۱۵۰ کشور پذیرفته‌اند؛ شما چطور آن را رد می‌کنید؟... همان‌گونه که درباره «برخی کنوانسیون‌های بین‌المللی اخیراً مطرح‌شده در مجلس» گفتیم، مجلس شورای اسلامی که رشید و بالغ و عاقل است، باید مستقلاً در موضوعاتی مثل مبارزه با تروریسم یا مبارزه با پولشویی قانون‌گذاری کند... البته ممکن است برخی مفاد معاهدات بین‌المللی خوب باشد، اما هیچ ضرورتی ندارد با استناد به این مفاد به کنوانسیون‌هایی بپیوندیم که از عمق اهداف آنها آگاه نیستیم یا می‌دانیم که مشکلاتی دارند.^۲

در این بخش، مبانی یک نظام تولید، نگهداری و تبادل اطلاعات، باتوجه‌به مبانی اسلامی، بررسی و درنهایت یک مدل تولید و تبادل اطلاعات بومی اسلامی طراحی و

1. <http://www.fatf-gafi.org/pages/fatfpresidentssince1989.html>

۲. دیدار نمایندگان و کارکنان مجلس شورای اسلامی با رهبر انقلاب، ۱۳۹۷/۳/۳۰

پیشنهاد خواهد شد. بنابراین، در این قسمت سؤالات اساسی برای طراحی یک نظام اطلاعات اقتصاد جامع به صورت یکجا مطرح می‌شود.

الف. مراجع دریافت اطلاعات واحد باشند یا متعدد؟

از نظر اینکه مرجع دریافت اطلاعات یک یا چند مرجع محدود باشد یا مراجع متعدد، باید بیان نمود که باتوجه به اینکه هرچه دریافت اطلاعات از ارباب رجوعان و یا همان کل افراد حقیقی و یا حقوقی توسط تعداد بیشتری از افراد انجام گردد، اگرچه موجب اطمینان بیشتر و عدم اشتباه در جمع‌آوری و پردازش اطلاعات است، اما مطمئناً با احتمال بیشتری موجب درز اطلاعات در نظام اطلاعات می‌شود که این مسئله با ضرورت حفظ رازداری برای اطلاعات افراد خصوصی و همچنین عدم شفافیت حاکمیت برای دشمنان، منافات دارد. همچنین با انجام این اقدام هزینه‌های بیشتری به نظام مبارزه با پولشویی تحمیل می‌شود؛ برای جلوگیری از اشتباه نیز می‌توان نظارت جدی‌تر و سازوکارهای مناسب‌تری را تعبیه نمود. لذا به نظر می‌رسد تعداد بالای مراجع دریافت‌کننده اطلاعات با مبانی اسلام سازگاری ندارد و باتوجه به سیره ائمه علیهم‌السلام نیز که تنها به افراد محدودی اطمینان کرده و اطلاعات خود را به آنان بازگو می‌کردند، نمی‌توان چنین استنتاجی نمود. این در حالی است که گروه ویژه اقدام مالی همان‌گونه که در بالا نیز تفصیلی بیان شد، نهادهای متعددی را برای جمع‌آوری اطلاعات مسئول می‌داند¹ و این مسئله منجر به درز اطلاعات از این نظام می‌شود. قانون مبارزه با پولشویی در ایران نیز با الهام از توصیه‌های گروه ویژه اشخاص متعددی را با عنوان نهادهای مشمول، به‌عنوان مسئول جمع‌آوری اطلاعات مشخص کرده است.

ب. اطلاعات چه کسانی باید دریافت گردد؟

باتوجه به اینکه جرم پولشویی می‌تواند از طرف همه افراد جامعه اعم از حقیقی و حقوقی سر بزند و جامعه را با گسترش جرم، دچار مشکلات اقتصادی بکند، لذا در مرحله اول به نظر می‌رسد، براساس اصل شفافیت بخش خصوصی برای حاکمیت، همه اطلاعات افراد جامعه باید به‌منظور مبارزه با پولشویی به مسئولین مبارزه با این نظام منتقل شود. اما با نگاهی دقیق‌تر و توجه به مبانی شفافیت در نظام اسلامی، همانند اصل عدم شفافیت نیروهای نظامی و امنیتی برای دشمنان، مشخص می‌شود که در ارتباط با دو قشر اصلی، باید حداکثر رازداری صورت گیرد و نظارت برای مبارزه با پولشویی با این دو قشر، به‌گونه

1. THE FATF RECOMMENDATIONS, R1: Countries should require financial institutions and designated non-financial businesses and professions (DNFBPs) to identify, assess and take effective action to mitigate their money laundering and terrorist financing risks.

دیگری انجام گردد. البته این مهم می‌تواند با دقت فراوانی نیز توسط نهادهای مبارزه با پولشویی انجام شود، اما این دو قشر می‌توانند از انتقال اطلاعات خود در مسیر متعارف (و البته انتقال اطلاعات در مسیر دیگری) معاف شوند. این دو قشر عبارتند از نظامیان و نیروهای اطلاعاتی و در حال حاضر عمدتاً افرادی که مشغول به دورزدن تحریم‌ها هستند. برای این دو قشر می‌توان کد خاصی در نظر گرفت و با ارائه این کد، تمام انتقال اطلاعات، انجام شده تلقی گردد. البته برای هریک از این دو قشر باید ناظران خاص حاکمیتی و مخصوص قرار داده شود. لذا جمع‌آوری اطلاعات توسط افراد خصوصی، با این اصل منافات دارد. بنابراین، باید نظام اطلاعاتی به گونه‌ای تنظیم شود که بتوان در آن نظام، اطلاعات مربوط به این دو گروه را به صورت امن، جمع‌آوری، نگهداری و تبادل نمود. نکته مهم در اینجا این است که علی‌رغم الزامات مطروحه از منظر اسلامی در بالا، گروه ویژه اقدام مالی علاوه بر تأکید بر جمع‌آوری اطلاعات توسط بخش خصوصی و همچنین عدم مصونیت این دو گروه از انتقال کامل اطلاعات (البته با اصلاح نظام اطلاعاتی، این مشکل می‌تواند رفع گردد)، تأکید بر شناسایی مضاعف افراد سیاسی و افراد وابسته به گروه‌های نظامی و تحریمی کرده است که این مسئله نیز کاملاً با نگاه اسلام متفاوت و متناقض است.

ج. چه اطلاعاتی باید دریافت گردد؟

باتوجه به مبانی ذکر شده در بخش‌های قبلی و باتوجه به اینکه در ارتباط با اطلاعات، تنها اطلاعاتی نباید دریافت شود که مربوط به زندگی شخصی افراد می‌شود و جنبه رازگونه پیدا می‌کند و باتوجه به حکمت‌های عدم شفافیت مردم برای مردم، و همچنین باتوجه به اینکه دولت باید بر جریان امور حاکمیت کامل داشته باشد و اصل شفافیت بخش خصوصی برای حاکمیت (چه برای مبارزه با پولشویی و چه برای سیاست‌گذاری‌های مختلف)، لذا به نظر می‌رسد تمام اطلاعات اقتصادی همه افراد و نهادها باید برای مبارزه با پولشویی فراهم شود تا بتوان با استفاده از اطلاعات موردنظر، انواع جریان پولی و کالایی - خدماتی، تولیدی و مصرفی و سرمایه‌گذاری شفاف شده و تمام بازیگران اقتصادی نیز به طور کامل مورد شناسایی قرار گیرند. لازم به ذکر است در یک نگاه تطبیقی با اصول استخراجی تولید و تبادل اطلاعات گروه ویژه اقدام مالی، این مسئله به صورت عمومی با تعریف گروه ویژه مالی از گستره دریافت اطلاعات، مشترک می‌باشد و هر دو نظام بر دریافت حداکثری اطلاعات تأکید دارند. اما در ارتباط با نحوه جمع‌آوری و تبادل اطلاعات اقشار مختلف مطابقت وجود ندارد.

د. دریافت اطلاعات به چه صورت انجام می‌شود؟

سؤال اصلی در این بخش این است که اطلاعات مربوط به تشخیص پولشویی که شامل

دو نوع اطلاعات اصلی، یعنی اطلاعات مربوط به شناسایی افراد و همچنین اطلاعات ردگیری معاملات افراد، (شناسایی افراد مرتبط با یک فرد) باید توسط خود فرد انجام شود و یا توسط سامانه‌ها و ابزارهای زیرساختی - اطلاعاتی دیگر. البته اطلاعات هویتی باید به صورت مستقیم توسط خود فرد اعلام و تأیید هویت صورت گیرد؛ اما در ارتباط با اطلاعات تراکنش‌ها و یا دیگر اطلاعات مربوط به نقل و انتقال پولی مسئله متفاوت است. برای مثال، اخیراً براساس دستورالعمل بانک مرکزی ایران، فرد هنگام اقدام به برخی تراکنش‌های مشخص، باید علت تراکنش و قصد خود را توضیح دهد یا عنوان «بابت» را برای تراکنش‌های خود اظهار نماید. سؤال این است که یک شخص حقیقی و یا حقوقی تا چه حد باید اطلاعات خود را به منظور مبارزه با پولشویی به نظام تولید و تبادل اطلاعاتی را که به این منظور تعبیه شده است، به صورت خوداظهاری انتقال بدهد.

قاعده سوق و اصل تسلط و اصول مشابه دیگر همانند اصل برائت، محدودیت‌هایی را برای دریافت اطلاعات از افراد ایجاد می‌کنند. یکی از اصول پذیرفته شده حقوق کیفری در بیشتر کشورها، اصل برائت است و آثار آن به نفع متهم به اجرا درمی‌آید؛ اما در برخی جرایم آثار اصل برائت به صورت معکوس اجرا می‌شود و متهم باید بی‌گناهی خود را در ارتکاب جرم به اثبات برساند. از آنجاکه جرم پولشویی تشویق کننده ارتکاب جرایم متعدد و قابل توجه دیگری است، آسیب‌های زیادی به اقتصاد و امنیت جوامع وارد می‌کند؛ برخی کشورها در قوانین داخلی، اصل برائت را در مورد متهمان پولشویی اعمال نمی‌کنند و اماره مجرمیت را جایگزین اصل برائت می‌نمایند (جوادی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۰). مظنونان پولشویی اگر مورد تعقیب بوده و اسناد و مدارک فراوانی علیه آنها وجود داشته باشد و حتی فرض مجرمیت در مورد آنها اعمال شود، همچنان مورد حمایت اصل قدرتمندی به نام اصل برائت هستند. بنابراین، شدت بی‌حدومرز که منجر به نادیده گرفتن حقوق مظنونان و متهمان شود و مخالف انصاف و عدالت و درنهایت منجر به نقض دسته‌جمعی حقوق شهروندان مظنون به ارتکاب جرم پولشویی شود، مورد قبول نمی‌باشد (شفیع‌زاده دیزجی و اردبیلی، ۱۳۹۷: ۱۵۳).

نظام خمس و زکات در اسلام براساس گزارش داوطلبانه هر مسلمان در مورد درآمد وی استوار است.^۱ همچنین امام علی(ع) در نامه ۲۵ چنین می‌فرماید: «چون به قبیله‌ای رسیدی، بر سر آب آنها فرود آی، بدون اینکه به خانه‌هاشان درآیی؛ پس از آن با آرامش و وقار به سوی آنان برو تا پیش آنها بایستی و سلام بر آنها را کوتاه مکن و بگو بندگان خدا، مرا ولی و خلیفه خدا به سوی شما فرستاده است تا حق خدا را از اموالتان اخذ کنم؛ آیا در

اموال شما حقی هست که به ولی خدا ادا کنید؟ اگر کسی گفت: نیست، به او مراجعه نکن و اگر کسی به تو زکاتی داد با او برو بدون اینکه او را بترسانی یا به مشقت بیندازی». بنابراین، می‌توان بیان نمود که سیره امام علی(ع) در جمع‌آوری مالیات و خراج به شیوه خوداظهاری بوده است و افرادی که اقدام به جمع‌آوری مالیات و خراج می‌کنند در اموال مردم جستجو و تفحص نکنند و آنها را به حال خود بگذارند؛ این خوداظهاری مؤدیان به روابط حسنه بین دولت و ملت منجر می‌شود و فاصله حکومت و جامعه را کاهش می‌دهد^۱. در همین راستا یافته‌های مطالعات روان‌شناسان اجتماعی نشان داد که وضع جریمه، قرارداد ضرب‌الأجل، پاییدن افراد هنگام کار، و... تأثیر منفی بر علاقه‌های درونی به انجام فعالیت، کیفیت کار، و همچنین خلاقیت دارد (توکلی، ۱۳۹۵). حضرت علی(ع) درباره اثر مالیات در اداره جامعه اسلامی می‌فرماید: «ولم یستقم امره الا قلیلاً؛ حکومت، با نابودی مالیات جز اندکی دوام نمی‌آورد.» با این حال ایشان می‌فرمایند: «و لا تضر بن احدا سوطاً لمکان درهم؛ برای گرفتن درهمی (مالیات) کسی را با شلاق نزنید^۲. بنابراین، حکومت حق تفحص در معاملات افراد را از طریق تحت فشار قراردادان افراد، ندارد. اما به‌نظر می‌رسد در بخش اطلاعات هویتی و شناخت افراد حقیقی و یا حقوقی، به‌جز مسئولین نظامی و اطلاعاتی و یا مشابه این موارد (که دارای سازوکار جدایی می‌باشد)، اطلاعات باید به‌صورت متمرکز توسط حکومت جمع‌آوری گردد؛ چراکه این مسئله از ضروریات شناسایی تعاملات افراد و سیاست‌گذاری اقتصادی و مبارزه با پولشویی است. اما همان‌گونه که بیان شد در بخش انتقال دارایی و پول، حکومت حداقل در اولویت اول نمی‌تواند از الزام و اجبار برای دریافت اطلاعات به‌صورت خوداظهاری استفاده کرده و یا انتقال پول را به دریافت اطلاعات مختلف تراکنش (همراه با ضمانت اجرا) منوط نماید. البته در صورتی که این مسئله دارای یک مصلحت بزرگتر باشد، این امر توسط حکومت اسلامی مانعی ندارد، اما اگر بتوان بوسیله انواع روش‌ها، به این مسئله پرداخت، دیگر نیازی به الزام به خوداظهاری نمی‌باشد. این مسئله در حالی است که گروه ویژه اقدام مالی همانند رویه بین‌المللی برای توضیح مشتری به‌منظور شفاف‌سازی منابع پولی خود، باتأکید بر عدم قبول اصل برائت، معتقد است که هر فرد مشکوک به پولشویی باید بی‌گناهی خود را اثبات کند و در غیر این صورت مجرم شناخته خواهد شد. این مسئله در توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی به کشورها مورد اشاره قرار گرفته است.

1. <https://lorestan.iqna.ir/fa/news/3601313>

2. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1392/04/17/94041>

ه. متولی دریافت اطلاعات، بخش دولتی است یا خصوصی؟

باتوجه به اصول اسلامی که در بحث انواع شفافیت مطرح گردید، مشاهده شد که دین مبین اسلام در بحث شفافیت مردم برای مردم، اصل را بر عدم شفافیت قرار نهاده است و باتوجه به این مهم نمی‌توان مراجع جمع‌آوری‌کننده اطلاعات را از مراجع خصوصی قرار داد؛ چراکه علاوه بر امکان افشای راز در شرایط غیر تحریمی و تأکید اسلام برای جلوگیری از این مهم (باتوجه به حکمت‌های حرمت اسرار مؤمنین)، در شرایط تحریمی هم بحث‌های مفصل سوءاستفاده دشمن از فضای شفاف، به صورت اکید مطرح می‌شود. نکته مهم دیگر در این زمینه این است که یک نهاد جمع‌آوری‌کننده اطلاعات حتی نباید یک نهاد دولتی باشد و تنها می‌تواند یک نهاد حاکمیتی باشد؛ چراکه با تغییر دولت‌ها سلاقی آنها بر این مسئله و بر مدیریت اطلاعات و نهایتاً درز اطلاعات در این زمینه قطعاً مؤثر خواهد بود. نکته مهم در این زمینه این است که گروه ویژه مالی همه نهادهای متعدد و موردنظر خود را اعم از خصوصی و نیمه‌خصوصی و دولتی و حاکمیتی، بدون توجه به این مسئله مهم درگیر جمع‌آوری اطلاعات و مسئول مبارزه با پولشویی کرده است. به عبارت دیگر اشخاص مشمول فعلی که در قانون پولشویی ایران نیز وجود دارند، موظفند که ارباب رجوعان خود را شناسایی کرده و اطلاعات آنها را علاوه بر نگهداری، به سازمان‌های ذی‌صلاح نیز انتقال بدهند، علاوه بر این، همه اشخاص دیگر نیز می‌توانند این اقدامات را انجام دهند و مسئله رازداری در اینجا مانع جمع‌آوری و انتقال اطلاعات نمی‌باشد.

و. دریافت اطلاعات با واسطه یا بی‌واسطه؟

نکته دیگر در مبارزه با پولشویی این است که نهادهای جمع‌آوری‌کننده اطلاعات باید به صورت باواسطه با ارباب رجوع درگیر باشند و یا به صورت مستقیم با ارباب رجوعان مرتبط باشند. لذا با همان منطق حفاظت از اطلاعات و اصل عدم شفافیت در انتشار اطلاعات به صورت عمومی، باید بیان نمود که انتشار اطلاعات برای نهادهای حاکمیتی (باتوجه به نتیجه قسمت قبلی) باید بدون واسطه باشد و واسطه‌گری در این عرصه برابر است با احتمال بیشتر درز اطلاعات اقتصادی و اسرار اقتصادی مردم. این درحالی است که گروه ویژه اقدام مالی برخلاف این اصل یک تبادل اطلاعاتی چندلایه با چندین واسطه را در این زمینه طراحی کرده است. به عبارت دیگر اطلاعات ابتدا در اختیار انواع نهادها و اشخاص مشمول قرار گرفته و بعد از آن این اطلاعات به نهادهای دیگر، همانند بانک مرکزی، و دیگر سازمان‌های ناظر و در همچنین به واحد اطلاعات مالی منتقل می‌شوند.

ز. استقلال یا عدم استقلال دریافت‌کننده اطلاعات؟

با نگاهی به مبانی اسلامی تولید، نگهداری و تبادل اطلاعات که در بخش‌های قبلی

به صورت تفصیلی بیان شد، می‌توان بیان نمود که استقلال مرجع و یا مراجع اصلی مبارزه با پولشویی از یک ناظر حاکمیتی با اصول اسلامی مربوطه سازگاری ندارد؛ چراکه تولید، نگهداری و تبادل اطلاعات در یک واحد مستقل، امنیت اطلاعات را با خطرات جدی مواجه کرده و موجب درز اطلاعات می‌شود. این درحالی است که گروه ویژه اقدام مالی بر استقلال ناظر کل مبارزه با پولشویی، یعنی همان واحد اطلاعات مالی (که در ایران اخیراً به مرکز اطلاعات مالی ارتقا یافته است) تأکید فراوان کرده است. در مواجهه با توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی و همچنین برنامه اقدام مطرح‌شده از طرف این گروه^۱، به جرئت می‌توان گفت که واحد اطلاعات مالی (FIU) ذیل دبیرخانه شورای عالی مبارزه با پولشویی نقش بسیار مهمی را دارا می‌باشد. در موارد مختلفی گروه ویژه بر استقلال عملیاتی این واحد چه در توصیه‌های خود و چه در برنامه اقدام پیشنهادی (ذکرشده در بیانیه‌های عمومی گروه ویژه) تأکید فراوان کرده است.

لذا باتوجه به مشکلات مطروحه درباره برخورد‌های مختلف دولت‌ها و همچنین وزرای مختلف اقتصادی با این مسئله و اصلاحات موردنظر آن سازمان و به‌منظور وحدت رویه در این مسئله به‌نظر می‌رسد، دبیرخانه مبارزه با پولشویی و واحد اطلاعات مالی از ذیل وزارت اقتصاد به‌عنوان یک مرکز اطلاعات حاکمیتی حساس در ذیل یک ناظر مناسب حاکمیتی قرار بگیرد.

ح. بعد از دریافت اطلاعات، اطلاعات چگونه باید نگهداری گردد؟

سؤال اصلی در این بخش این است که بعد از دریافت اطلاعات، این اطلاعات چگونه باید نگهداری گردد. در پاسخ به این سؤال باید بیان نمود که اولاً تمام محدودیت‌های دریافت اطلاعات برای بخش نگهداری اطلاعات نیز مطرح می‌باشد. برای مثال، نمی‌توان نگهداری اطلاعات را به بخش خصوصی و یا حتی مراکز دولتی غیر محافظت‌شده واگذار نمود و یا در فضای مستقل مرکز اطلاعات مالی، آنها را نگهداری نمود؛ چراکه این اطلاعات ممکن است به‌مرور زمان منتشر شود و درز پیدا کند. وجود ناظرین متعدد نیز این مشکل را به‌طور کامل حل نکرده و باعث افزایش هزینه‌ها می‌شود. نکته مهم در این بخش این است که اولاً براساس نظر گروه ویژه اقدام مالی، اطلاعات دریافتی از ارباب‌رجوعان باید حداقل تا مدتی (مثلاً در وضعیت فعلی به مدت ۵ سال) در نزد اشخاص مشمول نگهداری شود و ثانیاً این اطلاعات باید در واحد مستقلی به نام واحد اطلاعات مالی گردآوری و همچنین نگهداری گردد، تا بتوان هر زمان که مورد نیاز بود، یک انتقال مالی مورد بازسازی قرار گیرد.

۱. برای مثال، گروه ویژه در چند بیانیه خود در سال ۱۳۹۸ بر این مهم تأکید کرده است.

ط. بعد از دریافت اطلاعات، اطلاعات چگونه باید تبادل گردد؟

در این بخش می‌توان بیان نمود که هر محدودیتی که در بخش‌های قبلی برای تولید و نگهداری اطلاعات موردنظر می‌باشد، برای بخش تبادل اطلاعات هم مدنظر است. بنابراین، اشخاص مشمول همانند بانک‌ها و یا صرافی‌ها نمی‌توانند اطلاعات مشتریان خود را با دیگر بانک‌های خارجی به‌منظور مبادله بین‌المللی تبادل کنند و این مسئله شامل تمام بخش خصوصی و بخش دولتی غیرایمن (محافظت‌نشده) نیز می‌گردد. همچنین تبادل اطلاعات از طریق واحد اطلاعات مالی ایران با واحد اطلاعات مالی دیگر کشورها نیز تازمانی که این واحد اطلاعات مالی ایران به‌صورت مستقل باشد، خلاف اصول شفافیتی است که در بخش‌های قبلی بحث شد. علاوه بر این مهم، حتماً باید با تصویب و موافقت مجلس شورای اسلامی صورت پذیرد. نکته مهم در این زمینه این است که اولاً گروه ویژه اقدام مالی تأکید فراوانی بر تبادل اطلاعات اشخاص مشمول با دیگر اشخاص مشمول اعم از داخلی و خارجی دارد و این مسئله نیز در حال حاضر رخ می‌دهد و ثانیاً، این گروه تأکیدات بسیار زیادی نیز بر تبادل اطلاعات بین واحدهای اطلاعاتی کشورهای مختلف به‌صورت آزاد و بدون محدودیت دارد.

جدول زیر مقایسه نظام تولید، نگهداری و تبادل اطلاعات را به‌صورت تطبیقی در گروه ویژه و الگوی ایرانی - اسلامی بررسی کرده است.

پیشنهاد الگوی اسلامی	تطابق یا عدم تطابق با الگوی اسلامی	ساختار تولید و تبادل اطلاعات در گروه ویژه اقدام مالی
دریافت اطلاعات بدون واسطه و تنها توسط نهاد حاکمیتی	تطابق	۱. جمع‌آوری کامل اطلاعات افراد و نهادهای کشور (دربرگیرنده وسعت منطقه جغرافیایی)
این نهادها تنها می‌توانند ابزار و نه دریافت‌کننده انتقال اطلاعات باشند	عدم تطابق	۲. اطمینان از استخدام همه نهادها برای شناسایی افراد و نهادها
دریافت اطلاعات بدون واسطه و تنها توسط نهاد حاکمیتی	تطابق	۳. شناسایی همه انواع انتقال‌دهندگان و جوه
افشای اطلاعات توسط افراد مختلف به اشخاص مشمول صحیح نبوده و تنها باید به یک واحد انجام شود	عدم تطابق	۴. استخدام همه افراد و ارباب رجوعان برای افشای کلیه اطلاعات مربوطه
استعلام مربوط به اطلاعات شناسایی مشتریان در موارد لازم، حسب صلاح‌دید پاسخ داده می‌شود.	تطابق	۵. اطمینان از شناسایی کامل و دقیق یک مشتری (اعم از حقیقی و یا حقوقی)

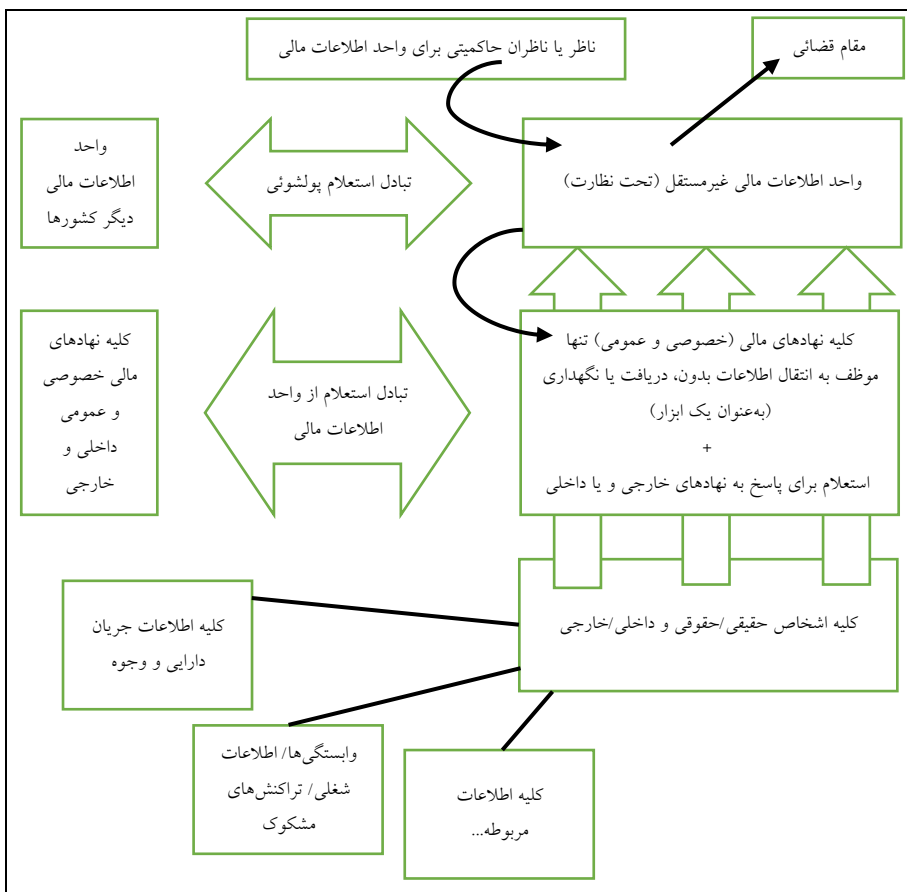
پیشنهاد الگوی اسلامی	تطابق یا عدم تطابق با الگوی اسلامی	ساختار تولید و تبادل اطلاعات در گروه ویژه اقدام مالی
نگهداری اطلاعات تنها برای یک نهاد حاکمیتی مجاز می‌باشد.	عدم تطابق	۶. اطمینان از نگهداری اطلاعات بعد از تولید آن
واحد اطلاعات مالی باید دارای ناظر و به صورت غیرمستقل باشد	عدم تطابق	۷. تجمع اطلاعات در واحد مستقل اطلاعات ملی
شفافیت برای مراجع تنها به صورت استعلام و حفاظت شده می‌باشد	تطابق	۸. شفافیت اطلاعات برای مراجع قضائی
همکاری با نظام های دیگر پولشویی تنها از طریق واحد اطلاعات مالی و صرفاً به صورت استعلام است.	عدم تطابق	۹. همکاری های بین المللی و تبادل اطلاعات

در نهایت و باتوجه به مبانی اسلامی مطروحه و بحث و بررسی فراوان آن، می‌توان الگوی اسلامی تولید (جمع‌آوری)، نگهداری و تبادل اطلاعات در نظام پولشویی را با عنوان نظام اطلاعاتی ایرانی اسلامی معرفی نمود. در این نظام یک نهاد حاکمیتی، بدون مشارکت هیچ واسطه‌ای در دریافت اطلاعات، کل اطلاعات همه اشخاص حقیقی و حقوقی را جمع‌آوری می‌نماید. ابزار جمع‌آوری اطلاعات این نهاد حاکمیتی، می‌تواند انواع بخش‌های دولتی و یا بخش خصوصی باشد؛ به گونه‌ای که ضمن اعمال همه تدابیر امنیتی اطلاعات، بخش‌های دولتی و یا خصوصی جمع‌آوری کننده اطلاعات، تنها برای یک بار و آن هم به گونه‌ای که این بخش‌ها تنها ابزاری برای انتقال اطلاعات باشند و خود به هیچ وجه به این اطلاعات دسترسی نداشته باشند، انجام شود. در نهایت نیز برای انتقال پول و یا هر خدمت دیگری که اشخاص حقیقی و یا حقوقی بخواهند از آن استفاده کنند، بررسی و تحقیقات تنها از طرف نهاد حاکمیتی انجام و به صورت استعلامی، در حالت‌های مختلف، به بخش‌های دولتی و یا خصوصی که ابزار جمع‌آوری اطلاعات یا همان اشخاص مشمول می‌باشند، منتقل می‌شود و این اشخاص مشمول نیز براساس استعلام گرفته‌شده از مرکز حاکمیتی (که می‌توان آن را همان واحد اطلاعات مالی نام نهاد) اقدامات و تعاملات موردنظر را انجام می‌دهند. همچنین تمام سامانه‌های اطلاعاتی که در خدمت اشخاص مشمول بوده‌اند، تنها به واحد اطلاعات مالی خدمت می‌دهند. این مرکز نیز با ساختاری حاکمیتی و ناظرهای متعدد و مناسب، اقدامات و مسئولیت‌های مختلف خود را اعم از مبارزه با پولشویی و تبادل اطلاعات در سطح بین‌المللی باتوجه به منافع کشور انجام می‌دهند.

این در حالی است که در نظام اطلاعاتی گروه ویژه اقدام مالی، یعنی تولید، نگهداری، و

تبادل اطلاعات در این گروه، نظام کاملاً متفاوتی از یک الگوی اسلامی وجود دارد و این نظام علاوه بر عدم تطابق با اصول اسلامی موجب اثرات سوء مختلفی، بر نظام اقتصادی، فرهنگی و امنیتی می‌شود که بررسی تفصیلی آنها در این مقاله نمی‌گنجد. در نظام اطلاعاتی گروه ویژه اقدام مالی، نهادهای متعدد حاکمیتی مستقل و غیرمستقل، با مشارکت واسطه‌های مختلف حاکمیتی و غیرحاکمیتی به‌عنوان اشخاص مشمول، کل اطلاعات همه اشخاص حقیقی و حقوقی را بدون در نظر گرفتن ملاحظات امنیتی جمع‌آوری می‌نماید. واسطه‌های جمع‌آوری اطلاعات این نهاد حاکمیتی (اشخاص مشمول)، می‌تواند انواع بخش‌های دولتی و یا بخش خصوصی باشد؛ به‌گونه‌ای که این واسطه‌ها ضمن تولید و نگهداری و تبادل اطلاعات بدون اعمال تدابیر امنیتی مربوط به آنها، در دفعات متعدد به دریافت اطلاعات و نگهداری بدون نظارت آنها پرداخته و در نهایت نیز امنیت مناسبی برای تبادل اطلاعات نگهداری‌شده چه در بعد داخلی و چه در بعد خارجی وجود ندارد. این اطلاعات می‌تواند محمل مشکلات متعددی از جمله مشکلات امنیتی و موجب سوءاستفاده نهادهای تولیدکننده اطلاعات شود. علاوه بر این نظارت مشخصی بر این اطلاعات از طرف دولت یا نهاد ناظر وجود ندارد. همچنین بسیاری از سامانه‌های اطلاعاتی در خدمت این نهادها یا همان اشخاص مشمول قرار داشته و همه این اطلاعات با انتقال یک رونوشت به یک واحد کاملاً مستقل اطلاعات مالی که نظارتی بر آن وجود ندارد، امکان مبادله و انتقال این اطلاعات را به کشورهای دیگر به‌طور کامل و بدون محدودیت فراهم می‌کنند. در نهایت می‌توان شکل زیر را به‌عنوان نظام تولید و تبادل اطلاعات پیشنهادی، ترسیم نمود:

***نمادها (فلش‌ها) نشان‌دهنده جریان اطلاعات می‌باشند. فلش‌های منحنی، نشان‌دهنده نظارت و ارسال استعلام در ارتباط با پولشویی است.

نمودار ۲. تبیین نموداری نحوه تولید (جمع‌آوری)، نگهداری و تبادل اطلاعات براساس مبانی اسلامی

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

مسئله تعامل ایران با گروه ویژه اقدام مالی (فاتف) در ایران در حدود یک دهه دارای سابقه می‌باشد. مسئله مهم دیگر در این زمینه این است که تعاملات ایران و گروه ویژه اقدام مالی بلندمدت است و لذا جمهوری اسلامی ایران ناگزیر از طراحی یک راهبرد تعاملی با این گروه و همچنین طراحی یک نظام پولشویی خواهد بود.

به جرت می‌توان گفت که مسئله اصلی در یک نظام پولشویی مسئله اطلاعات و گردش آن می‌باشد. به عبارت دیگر می‌توان این نظام را نظام تولید (جمع‌آوری)، نگهداری و تبادل

اطلاعات و یا به اختصار نظام اطلاعاتی نام نهاد. این نظام در گروه ویژه اقدام مالی یکی از نهادهای ساختاری آن را تشکیل می‌دهد و هویت این نظام را در گروه ویژه از دیگر نظام‌های اطلاعاتی متفاوت می‌سازد. برخی کارشناسان به این نظام تولید، نگهداری و تبادل اطلاعات موجود در گروه ویژه اقدام مالی، منتقد بوده و معتقدند نمی‌توان این نظام را به‌عنوان یک نظام متناسب با الگوی ایرانی اسلامی و اقتصاد مقاومتی مدنظر قرار داد. بنابراین، درنهایت به نظر می‌رسد: اولاً تجزیه و تحلیل نظام تولید و تبادل اطلاعات مربوط به گروه ویژه اقدام مالی از نگاه مبانی مناسب اسلامی دارای اهمیت می‌باشد و ثانیاً پیشنهاد الگویی متناسب با ایران و اسلام در راستای اقتصاد مقاومتی از ملزومات و اولویت‌های سال‌های آتی مبارزه با پولشویی در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران چه در داخل کشور و چه در تعامل با گروه ویژه اقدام مالی باشد. با بررسی نظام اطلاعاتی یعنی همان نظام تولید، نگهداری و تبادل اطلاعات در توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی، اصولی مربوطه را می‌توان در موارد زیر خلاصه نمود:

۱. جمع‌آوری کامل اطلاعات افراد و نهادهای کشور (دربرگیرنده وسعت کل کشور)؛
۲. اطمینان از استخدام همه نهادهای داخلی و خارجی برای شناسایی افراد حقیقی و حقوقی؛
۳. استخدام همه افراد و ارباب رجوعان برای افشای کلیه اطلاعات مربوطه؛
۴. اطمینان از شناسایی کامل و دقیق مشتریان حقیقی و حقوقی (کلیه اطلاعات و تبدلات وجوه و دارایی)؛
۵. اطمینان از نگهداری اطلاعات بعد از تولید آن؛
۶. تجمیع اطلاعات در واحد اطلاعات مالی؛
۷. استقلال واحد اطلاعات مالی؛
۸. شفافیت اطلاعات برای مراجع قضائی؛
۹. همکاری‌های بین‌المللی و تبادل اطلاعات؛
۱۰. شناسایی همه انواع انتقال‌دهندگان وجوه (نقدی، حواله، بانکی و...)
۱۱. گستردگی شناسایی در داخل و خارج.

براساس این موارد می‌توان نظام تولید و تبادل اطلاعات را به‌طور عمده در گروه ویژه اقدام مالی و برنامه اقدام به‌صورت نمودار ۱ به‌صورت تفصیلی به‌تصویر کشید. در مرحله بعد با توجه به مبانی اسلامی مطرح‌شده و بحث و بررسی، می‌توان الگوی اسلامی تولید، نگهداری و تبادل اطلاعات را با عنوان نظام اطلاعات ایرانی اسلامی معرفی نمود. در این نظام یک نهاد حاکمیتی، بدون استفاده از هیچ واسطه‌ای در دریافت اطلاعات، تمامی

اطلاعات اشخاص حقیقی و حقوقی را جمع‌آوری می‌نماید (البته از نهادهای مشمول به‌عنوان ابزار استفاده می‌شود). ابزار جمع‌آوری اطلاعات این نهاد حاکمیتی، می‌تواند انواع بخش‌های دولتی و یا بخش خصوصی باشد؛ به‌گونه‌ای که ضمن اعمال همه تدابیر امنیتی اطلاعات، بخش‌های دولتی و یا خصوصی جمع‌آوری‌کننده اطلاعات، تنها برای یک بار (عدم موازی کاری) و آن‌هم به‌گونه‌ای که این بخش‌ها تنها ابزاری برای انتقال اطلاعات باشند و خود به‌هیچ‌جه به این اطلاعات دسترسی نداشته باشند، انجام می‌شود. درنهایت نیز برای انتقال پول و یا هر خدمت دیگری که اشخاص حقیقی و یا حقوقی بخواهند از آن استفاده کنند، بررسی و تحقیقات تنها از طرف نهاد حاکمیتی انجام و به‌صورت استعلامی، در حالت‌های مختلف، به بخش‌های دولتی و یا خصوصی که ابزار جمع‌آوری اطلاعات یا همان اشخاص مشمول می‌باشند، منتقل می‌گردد و این اشخاص مشمول نیز براساس استعلام گرفته‌شده از مرکز حاکمیتی (که می‌توان آن را همان واحد اطلاعات مالی نام نهاد) اقدامات موردنظر را انجام می‌دهند. همچنین تمام نهادها و سامانه‌های اطلاعاتی که در خدمت اشخاص مشمول بوده‌اند، تنها به واحد اطلاعات مالی خدمت می‌دهند. این مرکز نیز با ساختاری حاکمیتی و ناظرهای متعدد و مناسب، اقدامات و مسئولیت‌های مختلف خود را اعم از مبارزه با پولشویی و تبادل اطلاعات در سطح بین‌المللی با توجه به منافع کشور انجام می‌دهند. بنابراین، با جمع‌بندی انواع اصول اسلامی می‌توان این مدل را نیز به‌تصویر کشید. این تصویر نیز در متن در نمودار ۲ نشان داده شده است.

منابع

- ابوالحسنی هستیانی، اصغر و دانیالی، قربان (۱۳۹۷)، تدوین الگوی راهبردی پیشگیری از پولشویی در ساختار بانکی کشور (مورد مطالعه: بانک صادرات ایران)، فصلنامه علمی - پژوهشی مدیریت سازمان‌های دولتی، دوره ۶، ش ۴، پاییز ۱۳۹۷: ۱۱ - ۲۴
- برزنونی، محمدعلی (۱۳۹۷)، تجسس در امور امنیتی و اطلاعاتی؛ رویکردی فقهی، مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام.
- برون، رسول؛ برون، رضوان و زراسوند، غلامرضا (۱۳۹۳)، پدیده پولشویی و اثرات آن بر اقتصاد کلان، اولین کنفرانس ملی اقتصاد، مدیریت و فرهنگ ایرانی - اسلامی.
- توکلی، محمدجواد (۱۳۹۵)، انگیزش و تربیت اخلاقی در نظام مالیاتی اسلام، پژوهشنامه مالیات ۳۲، مسلسل ۸۰، زمستان ۱۳۹۵.
- جوادی، فاطمه؛ صالحی، سیدمهدی و قریشی، سیدمهدی (۱۳۹۸)، واکاوی مبانی فقهی اماره مجرمیت در جرم پولشویی، مجله فقه و مبانی حقوق اسلامی، س ۵۲، ش ۱، بهار و تابستان ۱۳۹۸.

- حدادی، مهدی و مرادیان، بهرام (۱۳۹۸)، مفهوم مراقبت بایسته در حقوق بین‌الملل و مقررات گروه ویژه اقدام مالی، **مجله حقوقی بین‌المللی**، ش ۶۱، پاییز و زمستان ۱۳۹۸: ۱۶۵ – ۲۰۲.
- حسین‌پور، داود؛ معدنی، جواد؛ شریفزاده، فتاح و محقق‌نیا، محمدجواد (۱۳۹۷)، تدوین چارچوب خط‌مشی‌گذاری تعاملی برای مبارزه با پولشویی در سیستم بانکداری جمهوری اسلامی ایران، **فصلنامه علمی - پژوهشی سیاست‌گذاری عمومی**، دوره ۴، ش ۲، تابستان ۱۳۹۷: ۹ – ۳۲.
- حکیمی، محمد (۱۳۸۸)، **امام رضا علیه‌السلام، زندگی و اقتصاد**، مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی، چاپ پنجم.
- خمینی، امام روح‌ا... (۱۳۶۱)، **صحیفه نور**.
- رضائی، غلامحسین (۱۳۸۵)، معاونت در قتل، **نشریه دادرسی**، ش ۶۰.
- رهبرپور، علی و تقوی، سیدعباس (۱۳۹۷)، معاونت در خودکشی با نگاهی به قوانین موضوعه ایران، **نشریه کارآگاه**، سال یازدهم بهار ۱۳۹۷، ش ۴۲.
- سعادت‌لیلان، داریوش (۱۳۹۶)، پولشویی از وبگاه پژوهشکده باقرالعلوم.
- شفیق‌زاده دیزجی، توحید و اردبیلی، محمدعلی (۱۳۹۷)، الزامات مبارزه با پولشویی در حقوق کیفری ایران در پرتو حقوق کیفری فراملی، **دوفصلنامه دانشنامه حقوق اقتصادی دوره جدید**، سال بیست‌وپنجم، ش ۱۳، بهار و تابستان.
- شمس‌ناتری، محمدابراهیم، و حیدری، علی‌مراد (۱۳۸۳)، جرم‌انگاری پولشوئی، **نشریه فقه و حقوق**، ش ۱.
- عباسی، اصغر (۱۳۸۶)، معرفی گروه ضربت اقدام مالی، **پژوهشنامه حقوق و علوم سیاسی**، سال دوم، ش ۵، تابستان.
- عزیزنژاد، صمد و نجفی علمی، محمدمهدی (۱۳۹۸)، **بررسی تعامل ایران و گروه ویژه اقدام مالی (I) باتأکید بر نقش مجلس شورای اسلامی**، انتشارات دانشگاه امام حسین علیه‌السلام.
- فولادی، مسعود (۱۳۹۷)، بررسی گروه ویژه اقدام مالی (FATF)، پیامدهای عضویت ایران، **مجله دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی**، س اول، ش ۳، مرداد.
- قربانی، محمدعلی و پورشعبانعلی، محمد (۱۳۹۷)، تجسس از دیدگاه فقه امامیه، **مطالعات فقهی و فلسفی**، س نهم، ش ۳۳، بهار: ۳۱ – ۵۷.
- کتاب **استانداردهای بین‌المللی مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم (توصیه‌های چهل‌گانه گروه ویژه اقدام مالی گروه ویژه اقدام مالی)**، انتشارات تاش با همکاری بانک مرکزی، س ۱۳۹۲.

– کرمی، محمدمهدی، و پورمند (نبی‌زاده)، محمد (۱۳۸۵)، **مبانی فقهی اقتصاد اسلامی**، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه و تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).

– محبوبی، قربانعلی؛ شهبازی، نجفعلی و صادقی عمروآبادی، بهروز (۱۳۸۹)، تحلیل آثار پولشویی بر امنیت اقتصادی، **فصلنامه آفاق امنیت**، س سوم، ش ۹، زمستان ۱۳۸۹.

– مطهری‌خواه، ذبیح‌الله (۱۳۹۵)، بررسی فقهی حکم پولشویی از دیدگاه امام خمینی(ره)، **پژوهشنامه متین**، سال هجدهم، ش ۷۰، بهار: ۸۹ – ۱۱۱.

– معدنی، جواد و حسین‌پور، داود (۱۳۹۸)، تدوین الگوی مبارزه با پولشویی با استفاده از رویکرد خط‌مشی‌گذاری تعاملی، **فصلنامه علمی مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی**، مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری، دوره ۹، ش ۳۰، بهار.

– نجفی علمی، محمدمهدی (۱۳۹۴)، **درآمدی بر شفافیت بانکی: مطالعه موردی بخشنامه «ضوابط ناظر بر حداقل استانداردهای شفافیت و انتشار عمومی اطلاعات توسط مؤسسات اعتباری»** (ویرایش اول)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گروه بازارهای مالی.

– نصراللهی، زهرا و حکیمی، ندا (۱۳۹۴)، بررسی روند حجم پولشویی و تأثیر آن بر مصرف در ایران: رویکرد مدل ساختاری با کاربرد نرم افزار آموس گرافیک (۱۳۵۸-۱۳۸۹)، **فصلنامه اقتصاد مقداری (بررسی‌های اقتصادی سابق)**، دوره ۱۲، ش ۴، زمستان: ۱۳۵ – ۱۵۷.

– وبگاه گروه ویژه اقدام مالی.

– <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/fatf-mandate.html>

– <https://www.fatf-gafi.org/countries/#high-risk>

– [https://www.fatfgafi.org/publications/?hf=10&b=0&q=IRAN&s=asc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatfgafi.org/publications/?hf=10&b=0&q=IRAN&s=asc(fatf_releasedate))

